

SERMAYE PİYASASI KURULU
ARAŞTIRMA RAPORU
(KAMUYA AÇIK)

**TÜRKİYE’DE YATIRIM ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ,
DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR VE
İŞ YAPMA KOLAYLIĞI(DOING BUSINESS)**

**SERPİL YAŞAR
BAŞUZMAN**

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	3
II. TÜRKİYE’DE YATIRIM ORTAMINI İYİLEŞTİRMEYE YÖNELİK ÇALIŞMALAR VE DOĞRUDAN YATIRIMLAR.....	7
II.1. Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı	7
II.2. Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK).....	11
II.3. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırım Mevzuatı	14
II.4. Türkiye Yatırım Danışma Konseyi (YDK)	16
II.5. Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı(TYDTA)	22
II.6. Türkiye’ye Yönelen Uluslararası Doğrudan Yatırımların Gelişimi	23
III. İŞ YAPMA KOLAYLIĞI (DOING BUSINESS)VE TÜRKİYE.....	28
III.1. Dünya Bankasınca Düzenlenen İş Yapma Kolaylığı Raporu’nun Kapsamı	28
III.2. Dünya Genelinde İş Yapma Kolaylığı	30
III.3. Türkiye’de İş Yapma Kolaylığı.....	31
III.4. İş Yapma Kolaylığı Kapsamındaki Bir Endeks: Yatırımcının Korunması Endeksi ve Türkiyedeki Durum	33
IV. SONUÇ	40
V. KAYNAKÇA	43

I. GİRİŞ

Türkiye son yıllarda önemli miktarlarda doğrudan yabancı yatırım çeken ülkelerden biri konumundadır. Özellikle, uluslararası doğrudan yatırımlarda 2004-2008 yılları arasında yaşanan ivme dikkat çekicidir. 2004 yılında 2,8 milyar Amerikan Doları(Dolar) olan uluslararası doğrudan yatırım girişi, 2005 yılında 10 milyar Dolara, 2006 yılında ise 20 milyar Dolara yükselmiştir. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü (UNCTAD)'nın 2008 yılı Dünya Yatırım Raporu'na göre, 2007 yılı kesinleşmiş verileriyle, Türkiye en fazla uluslararası doğrudan yatırım çeken ülkeler arasında 23. sırada bulunmakta olup, Türkiye'ye yapılan yatırım tutarı 22 milyar Dolar düzeyindedir.

Doğrudan yabancı yatırımlar konusunda önemli aşamalar kaydedilmiş olmasına rağmen, 2007 yılının ikinci yarısında Amerika'da başlayan eşik altı ipotekli konut kredi piyasası krizinin tüm dünyaya yayılması ve zarar boyutunun 2008 yılında netleşmeye başlaması sonucunda, uluslararası pek çok kuruluş tarafından ülke ve dünya ekonomilerinin başta büyüme rakamları olmak üzere pek çok makroekonomik değişkeni revize edilmiştir. Kasım ayı sonuna doğru OECD tarafından yayımlanan Ekonomik Görünüm Raporu'nda, finansal piyasa krizinin boyutlarının fark edilmesi konusunda uluslararası düzeyde de geç kalınmış olmasının ve bununla bağlantılı olarak yurt içi talebin azalmasının etkisiyle Türkiye ekonomisinin 2008'de yavaşladığı belirtilmiş ve 2008 yıl sonu için %3.3 büyüme öngörülmüştür. Aynı Rapor'da, 2009'da büyümenin %1.6'ya düşeceği, küresel düzeyde bir toparlanmanın da etkisiyle Türkiye ekonomisinin 2010'da %4.2 oranında büyüyeceği tahmininde bulunulmuştur. Haziran 2009'da yayımlanan son OECD Ekonomik Görünüm Raporu'nda ise, küresel ekonomideki gerilemenin etkileri yüzünden düşen iç talep nedeniyle 2008 yılında ekonomisi daralmaya başlayan Türkiye'nin, 2009 yılında % 5.9 oranında daralacağı, 2010 yılında ise uluslararası ekonominin düzelmesine bağlı olarak tekrar büyümeye başlayacağı ve büyümenin %2.6 olacağı öngörülmektedir. Yine Rapor'da OECD ülkelerinin tümünde 2009 yılında ortalama %4.1 daralma olacağı, 2010'da ise büyümenin %0.7 ile sınırlı kalacağı tahmin edilmektedir. Türkiye ekonomisi için ise, küresel koşullardaki iyileşmeye ve para politikası ile mali politikadaki gevşemeye bağlı olarak 2010 yılında tekrar büyümeye geçileceği belirtilmektedir. Rapor'da ayrıca, küresel ve iç belirsizlikler karşısında, ekonomi politikasının kredibilitésinin, sürdürülebilir bir güven ve toparlanma için anahtar

konumda olduğu, güçlü bir orta vadeli harcama politikasının otomatik istikrar mekanizmalarının işleyişini kolaylaştıracağı ve IMF ile yapılacak yeni bir anlaşmanın hem içerideki yatırımcıların hem de uluslararası yatırımcının güveninin korunmasına yardımcı olacağı, yine şirketler kesiminde resmileştirmenin/kurallara uygunluğun hızlandırılmasına dönük yapısal reformların uzun vadeli büyüme beklentilerinin geliştirilmesine yardımcı olabileceği belirtilmektedir.

Diğer taraftan, Dünya Bankası'nın Haziran ayında yayımlanan ve küresel düzeyde öngörülere yer verilen Görünüm Raporunda, gelişmekte olan ülkelere net özel sermaye girişlerinin 2007'deki 1.2 trilyon dolarlık zirvenin arkasından 2008 yılında 707 milyar dolara düştüğü ve bu girişlerin 2009 yılında 363 milyar dolara kadar düşmesinin beklendiği belirtilmektedir. Küresel finansal krizin boyutlarının henüz tam olarak belirginleşmemiş olması, piyasalarda güven unsurunun azalması, başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerde meydana gelen olumsuz gelişmelerin, gelişmekte olan ülkeleri de etkisi altına alması nedeniyle, Türkiye'nin çektiği yabancı yatırım tutarında da önceki yıllara göre azalış olacağı öngörülmektedir. Merkez Bankası geçici verilerine göre Türkiye'ye 2008 yılında net doğrudan uluslararası yatırım girişi (fiili girişler) 18 milyar Dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Bir önceki yıl sonu itibarıyla 22 milyar Dolarlık fiili giriş olduğu dikkate alındığında, geçici verilere göre 2008 yılında Türkiye'ye yapılan yatırım tutarında %20'ye yakın bir azalma olduğu görülmektedir. 2009 yılına ilişkin olarak yapılan tahminler ise, yabancı yatırımların 10 milyar dolara kadar gerileyebileceğine işaret etmektedir. En son Haziran 2009'da yayımlanan uluslararası doğrudan yatırım verilerine bakıldığında da bu azalmanın boyutları anlaşılmaktadır. 2009 yılı Ocak-Nisan döneminde net doğrudan uluslararası yatırım girişi (fiili girişler) 3 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiş olup, geçen yılın aynı döneminde bu tutarın 5,5 milyar olduğu göz önüne alındığında %45 oranında bir düşüş meydana geldiği görülebilecektir.

Türkiye'ye yönelen uluslararası doğrudan yatırım miktarında 2005 yılından itibaren görülen artışta, dünya genelindeki likidite bolluğu, Türkiye'de sağlanan siyasi ve makroekonomik istikrar gibi faktörlerin yanında, 2001 yılından itibaren başlatılan "Türkiye'de Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı" ve bu Program kapsamında yürütülen çalışmaların da etkili olduğu düşünülmektedir. Reform Programı öncesinde, Türkiye'de yatırımların istenilen düzeyde olmamasının sebeplerinin tespiti amacıyla Hazine Müsteşarlığı ile Dünya Bankası ve IFC'nin ortak kuruluşu olan Yabancı Yatırımlar

Danışmanlık Servisi(Foreign Investment Advisory Services-FIAS) tarafından ortaklaşa bir rapor hazırlanmış, raporun sonuçları yapılan çalıştayda tartışılmış ve bunun sonucunda mevcut sorunlar ile önerileri içeren eylem planı, Türkiye’de Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı olarak Bakanlar Kurulu Prensipl Kararı şeklinde benimsenmiştir. Sözü edilen Program çerçevesinde, yatırımcılar açısından daha elverişli bir yatırım ortamı oluşturulması ve ülkemizin verimlilik ve rekabet gücünün artırılmasına yönelik ulusal ve uluslararası yatırımcıların yatırımın her aşamasında karşılaştıkları idari ve bürokratik engellerin çözüme kavuşturulmasına yönelik çalışmalar yürütmek üzere “Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu”(YOİKK) kurulmuş, arkasından 2003 yılı Haziran ayında, 1954 yılından beri yürürlükte bulunan 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu yürürlükten kaldırılıp, Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Bu Kanun ile, uluslararası tanımlamalara uygun olarak, yabancı yatırımcı ve doğrudan yabancı yatırımcı kavramları yeniden tanımlanmış, yabancı yatırımcının ülkemizde yatırım yapmak için izin alması zorunluluğu kaldırılmış, izleme amacı taşıyan düzenlemelere ağırlık verilmiştir.

Yine, Yatırım Danışma Konseyi’nin 2004 yılında oluşturulmasıyla, yatırım ortamını iyileştirme çalışmalarına uluslar arası bir bakış açısı kazandırılmış, Konsey’in tavsiye kararları doğrultusunda uygulanan politikaların etkisiyle, son dönemlerde doğrudan yatırım girişleri büyük miktarlara ulaşmıştır. Diğer taraftan, ülkemizin cazip bir yatırım yeri olarak tanıtımını sağlamak amacıyla resmi bir kuruluş olan Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı kurulmuştur.

Türkiye’de yatırım ortamının iyileştirilmesine dönük bu çalışmalar olumlu sonuç vermiş ve son dört yılda Türkiye’ye doğrudan yatırım girişlerinin önemli miktarlara ulaşmasına katkı sağlamıştır. Bu düzenlemeler, sadece doğrudan yabancı yatırımlarda artış sağlamamış, aynı zamanda işletmeler açısından düzenleyici ortamın anlaşılması ve geliştirilmesi için objektif esaslar ortaya koyan ve 10 temel kritere göre ekonomileri karşılaştıran, Dünya Bankası’nın “İş Yapma Kolaylığı-Doing Business” Raporunda Türkiye’nin sıralamasını da olumlu yönde etkilemiştir.

Son iki Doing Business raporunda Türkiye’nin ilerleme kaydettiği belirtilen alanlar arasında yatırımcıların korunması(İlgili taraf işlemlerinin açıklığının artırılması) da yer almaktadır. Bu alanda Türkiye 2008 yılında 66’ncı sıradan 2009’da 53’üncü sıraya

yükselmiştir. Söz konusu yükselişte, bu kategorinin alt bileşenlerinden olan Kamunun Aydınlatılması Endeksi kapsamında yapılan çalışmalar etkili olmuştur. Özellikle Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan ve Borsa şirketlerinin yönetim veya denetim ilişkisi içinde buldukları gerçek/tüzel kişilerle gerçekleştirdikleri belirli büyüklüğün üzerindeki işlemler için değerlendirme yaptırma ve kamuya açıklama zorunluluğu getiren düzenlemenin katkısı da önem arz etmektedir.

Bu doğrultuda çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümdeki Giriş'ten sonra İkinci bölümde, Türkiye'de yatırım ortamını iyileştirmeye yönelik çalışmalar ile son dönemlerde Türkiye'ye yönelen sermaye akımlarından(doğrudan yatırımların gelişiminden) söz edilmektedir. Bu bölümde, bir yandan Türkiye'yi yabancı yatırımlar açısından cazip kılmaya dönük oluşturulan yapılardan(Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu, Yatırım Danışma Konseyi gibi) ve diğer yasal düzenlemelerden(Yabancı Yatırımlar Kanunu) bahsedilirken, diğer taraftan bu düzenlemelerin Türkiye'ye uluslararası yatırım girişi üzerindeki etkilerine değinilmektedir.

Üçüncü bölümde Dünya Bankası ve IFC'nin ortak hazırladığı “İş Yapma Kolaylığı” raporlarının kapsamından, dünya genelindeki ekonomilerin ve özelde de Türkiye'nin bu rapora konu olan kriterler açısından sıralamadaki yerinden söz edilmekte ve İş Yapma Kolaylığı kapsamında yer alan “Yatırımcının Korunması Endeksi” ve bu alanda Türkiye'de yapılan çalışmalar ile gelinen aşama değerlendirilmektedir.

Dördüncü bölümde ise konuya ilişkin genel değerlendirmeleri içeren Sonuç bölümüne yer verilmektedir.

II. TÜRKİYE’DE YATIRIM ORTAMINI İYİLEŞTİRMEYE YÖNELİK ÇALIŞMALAR VE DOĞRUDAN YATIRIMLAR

II.1. Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı

Türkiye, son zamanlarda, ülkedeki gelişen ekonomik ortamın bir işareti olarak rekor seviyelerde Doğrudan Yabancı Yatırım(DYY) cezbetmiştir. Bununla birlikte, diğer gelişmekte olan pazarlar ile kıyaslandığında DYY stoku hala çok düşüktür ve Türkiye, potansiyeli ile orantılı olarak yeteri kadar DYY çekmekte başarısız olmaktadır. Bu sebeple, daha fazla DYY cezbetmek ve gerek yabancı ve gerekse yerli yatırımcılar için genel iş ortamını iyileştirmek üzere 2001 yılında bir reform programı başlatmıştır (Voss ve Murphy, 2006).

Doğrudan Yabancı Yatırım cezbetmek konusunda Türkiye’nin performans düşüklüğünün nedenlerini analiz etmek ve iyileştirici bir eylem planı önermek için, Dünya Bankası/IFC (Uluslararası Finans Kuruluşu) “Yabancı Yatırım Danışmanlık Servisi”(FIAS) tarafından 2001 ve 2002 yıllarında üç çalışma gerçekleştirilmiştir: Türkiye’nin genel yatırım ortamına ilişkin tanısalsal bir çalışma, yatırım konusunda idari engellere odaklanan bir çalışma ve bir yatırım geliştirme Stratejisi’nin çerçevesini ortaya koyan ve bir yatırım geliştirme kurumunun tesis edilmesini tavsiye eden üçüncü bir çalışma (Eker, 2007).

Bu çalışmalar; *belli başlı yatırım engellerini şu şekilde tanımlamıştır: genel politika istikrarsızlığı, yavaş ve anlaşılması güç bir bürokrasi, yasamaya ilişkin tamamlanmamış reformlar, mevzuatın yetersiz idari ve adli uygulaması. Öncelikli olarak, gereksiz idari engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik bir reform programı önerilmiştir.* Bu çalışmalar, daha sonra YOİKK süreci olarak bilinmeye başlanan, Bakanlar Kurulunun 11 Aralık 2001 tarihli kararı ile kabul edilmiş kapsamlı bir “Türkiye’de Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı”(Reform Programı)nın hazırlanması için ortam oluşturmuştur (Eker, 2007).

- ❖ ***Reform Programı’nın amacına ilişkin olarak söz konusu Program’ın giriş kısmında;***
  - Türkiye ekonomisinde özel sektör faaliyetlerinin güçlendirilmesinin Hükümetin genel makro-ekonomik istikrar programının asli unsuru olduğu,

- bu süreçte doğrudan yabancı sermaye (DYS) yatırımlarının, küreselleşmiş bir piyasa ekonomisinde, ülkenin rekabet gücünü artırarak, ekonomik büyümeyi ve gelir yaratmayı canlandırarak özellikle önemli bir rol oynadığı, ancak, bugüne kadar DYS yatırım girişinin, Türkiye ekonomisi büyüklüğündeki bir ekonominin potansiyeline ulaşmadığı, dolayısıyla iş ve istihdam imkanlarının yaratılmasında gerektiği ölçüde etkili olamadığından hareketle,

hükümetin yatırım ortamının iyileştirilmesi ve yerli ve yabancı yatırımların artırılması hedefine yönelik olarak bir reform programı başlattığı, söz konusu Reform Programı ve bu kapsamda yürütülecek çalışmaların, Kalkınma Planları ve Yıllık Programlar ile Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde oluşturulan Ulusal Programla uyumlu olacağı vurgulanmıştır(www.trinvest.com).

❖ **Reform Programı'nda anahtar reform alanları ile ilgili olarak**, siyasi kararlılık ve reform gerektiren bazı alanların belirlendiği, bu alanların Hazine Müsteşarlığı'nın koordinasyonunda 10-11 Eylül 2001 tarihlerinde yapılan, çeşitli kamu kuruluşları ve bakanlıklar ile özel sektörden üst düzey temsilcilerin katıldığı çalıştayda tartışıldığı, bu tartışmalar sonucunda, farklı çalışma gruplarının bu alanlardan her birinde yapılması gerekenler konusunda görüş birliği sağladığı ve aşağıda yer alan anahtar alanlar ve bu alanlarda belirlenen sorunların Reform Programı'nın ana hatlarını oluşturduğu belirtilmiştir(www.trinvest.com).

1. Şirket Kuruluşu: 19 aşamadan oluşan ve en az 2,5 ay süren standart bir şirket kuruluş sürecinin, gereksiz ve mükerrer işlemleri giderici bir biçimde düzenlenmesi.

2. İstihdam: Kısa dönemli çalışma izinleri, özel grupların istihdam edilmesi ve işveren katkı payının yüksekliğine ilişkin olarak gündeme getirilen sorunların giderilmesi için, çalışma izini sürecinin düzene sokulması çabalarına devam edilmesi.

3. Sektörel İzinler: Karmaşık olan sektörel ve diğer izin süreçlerinin, kamu yararı göz önüne alınarak tüm işlemler için açık ve şeffaf kuralların geliştirilmesi.

4. Arazi Temini ve Arsa Geliştirme: Türkiye'de kamu arazisi edinmek ve yatırım yeri haline getirmek için gerekli tüm izinlerin alınmasının, onay işlemlerinin tamamlanmasının iki yıl veya daha uzun bir zaman aldığı dikkate alınarak, uluslararası standartlara uygun bir sürede yatırımcının fiziki faaliyetlerini başlatmasına imkan verecek şekilde izin prosedürünün düzenlenmesi.

5. Vergi ve Teşvikler: Uygulanan kurumlar vergisi oranının yüksek olması, yatırım indirimi ve teşvik mekanizmaları olmadığı takdirde yüksek vergi yüküne yol açabilmesi, teşviklerin sayıca fazla olması ve karar mekanizmalarında yeterli etkinliğin sağlanamaması nedeniyle, daha basit bir kurumlar vergisi sisteminin ve teşviklerle ilgili tek bir yetkili kurumun tasarlanması ve geliştirilmesi.

6- Gümrükler ve Teknik Standartlar: Belgelendirme şartları, gümrüklerde diğer ilgili kurumlarca yapılan uzun test işlemleri, geciken KDV iadeleri ve yolsuzluk olaylarına sebep olan objektif kriterlere dayanmayan karar verme mekanizmaları nedeni ile önemli reform girişimlerine rağmen gümrük işlemlerinin, halen yatırımlara ve ticarete önemli ölçüde engel teşkil etmesi dolayısıyla; Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca dahilde işleme rejiminin, mevcut reformları yaygınlaştırmak ve kurumsal çalışmaları desteklemek suretiyle bekleme süresini kısaltacak ve otomatik işlemleri artıracak şekilde düzenlenmesi. Ayrıca, gümrük işlemlerinin etkin bir şekilde hızlandırılmasının sağlanması.

7- Fikri Mülkiyet Hakları: Mevzuattaki mevcut boşluklar ile yürürlükteki mevzuatın etkin uygulanmaması ve işlemlerin kısa zamanda sonuçlanmaması sebebiyle patent, ticari marka ve telif haklarının korunmasının yetersiz olması dolayısıyla; geçmişteki çalışmalara ilaveten, yüksek katma değer yaratan yatırımları çekebilmek amacıyla üreticiye malının ve hizmetinin etkin bir şekilde korunmasında güven veren bir fikri mülkiyet hakları sistemi kurulması.

8- Doğrudan Yabancı Yatırım Mevzuatı: Uygulanmakta olan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına ilişkin mevzuatın, zaman içinde yapılan bir dizi değişiklik ve düzeltme sırasında işlevi ve önemi azalmış olan 1954 tarihli bir yasa üzerine kurulu olması ve Türkiye'de doğrudan yabancı yatırımları düzenleyen tek ve kapsamlı bir mevzuat bulunmaması nedeniyle; 18.01.1954 tarihli 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'nun, Türkiye'deki yatırım ortamının liberal niteliğini yansıtacak daha uygun bir yasa ile değiştirilmesi, bu yapılırken de yatırımlarla ilgili tüm yasal çerçevenin dikkatli bir şekilde gözden geçirilmesi.

9- Yatırım Promosyonu: Türkiye'nin yabancı yatırım girişini arttırmak amacıyla hedeflenen belirli yatırımlara yönelik etkin bir promosyon yürüten tek bir kuruluşu bulunmaması nedeniyle, başarılı ülke örneklerinden hareketle, münhasıran yatırım promosyonu alanında görevli olacak bir kurumu da içerecek şekilde, Türkiye'nin kapsamlı bir yatırım promosyonu stratejisi geliştirmesi.

Söz konusu anahtar reform alanlarındaki sorunların çözümüne ilişkin **alınması gereken tedbirler de** her alan bazında ayrı ayrı belirlenmiştir.

❖ **Reform Programı'nda, reform sürecinin yapısına ilişkin olarak ise;**

- Türkiye'deki yatırım ortamı ile ilgili pek çok konunun, devletin bir çok bölümünü ilgilendirdiği göz önüne alındığında, mevcut iş ortamının kapsamlı bir şekilde değiştirilmesinin kısa vadede tamamlanabilecek bir işlem olmadığı,
- mevcut iş ortamının daha uygun hale getirilmesi için, kamu hizmeti zihniyetinin ve kamu görevlilerinin tavrının değişmesi yanında, farklı kamu kurumları arasında yakın işbirliği ve yardımlaşma da gerektiği,
- bu tür değişikliklerin, ancak güçlü bir koordinasyona sahip devamlılık arz eden girişimler sayesinde başarılı bir sonuca ulaşabileceği,
- bu süreçte, kamu ve özel sektör arasındaki verimli işbirliğinin anahtar bir role sahip olacağı,
- reform politikalarının, özel sektör kaygılarını yansıtabilmesi ve onlara çözüm sunabilmesi için şirketlerin ve yatırımcıların bu sürece doğrudan ve yoğun bir şekilde katılımının sağlanmasının son derece önemli olduğu,

ifade edilmiş ve bu çerçevede Türkiye'nin yatırım ortamının kapsamlı bir reform politikasıyla iyileştirilmesi için bir program ile birlikte aşağıdaki gibi bir yapının oluşturulmasına karar verildiği belirtilmiştir:

- Başbakanlık Müsteşarı başkanlığında, Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı müsteşarları ile Hazine, Dış Ticaret, Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarları, Teknik Komite başkanları ve TUSIAD, TOBB, YASED ve TİM başkanlarının oluşturduğu ve sekreteryaya hizmetleri Hazine Müsteşarlığı'na yürütülecek olan **Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK)**; reform programlarını yürütecek olan teknik komite faaliyetlerini yönlendirecek, izleyecek ve iş programlarının takvimini ve nihai sonuçlandırma sürelerini belirleyecektir.
- Ele alınan meselelerin çözümü için gereksinim duyulması halinde Kurul toplantılarına ilgili en üst düzey yetkililer katılacaktır; buna bağlı olarak Kurul'un kompozisyonu genişletilebilecektir.

- YOİKK faaliyetleri düzenli olarak yapılacak aylık toplantılarla yürütülecektir. Reforma ilişkin çalışmalar, daha önce çalışma grupları şeklinde oluşturulup, daha sonra teknik komiteye dönüştürülen(yukarıda sayılan dokuz anahtar reform alanı) komitelerce yerine getirilecektir. Farklı teknik komiteler, çalışmalarına ilişkin raporlarını aylık bazda YOİKK'e sunacak; Kurul, süreci takip etmek için üç aylık İlerleme Raporları düzenleyecek ve Bakanlar Kurulu'na sunacaktır.

II.2. Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK)

Önceki bölümde belirtildiği üzere, 11 Aralık 2001 tarihli Bakanlar Kurulu Prensipl Kararı ile kabul edilen "Türkiye'de Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı" çerçevesinde oluşturulan *Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK)*; Türkiye'deki yatırımlarla ilgili düzenlemeleri rasyonel hale getirmek, yatırım ortamının rekabet gücünü artıracak gerekli düzenlemeleri tespit ederek politika önerileri geliştirmek ve işletme dönemi de dahil olmak üzere yatırımın her safhasında, ulusal ve uluslararası yatırımcıların karşılaştığı idari engellere çözüm üretmek amacını taşımaktadır(www.hazine.gov.tr)

YOİKK; Maliye Bakanlığı Müsteşarı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Müsteşarı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı, Hazine Müsteşarı, Dış Ticaret Müsteşarı, Teknik Komite Başkanları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı, Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) Başkanı, Uluslararası Yatırımcılar Derneği (YASED) Başkanı ve Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Başkanından oluşmakta ve YOİKK'nun sekreteryası faaliyetleri, Hazine Müsteşarlığı tarafından yürütülmektedir.

YOİKK, özel sektör beklentileri ile kamu politikalarının uyumu üzerine odaklanarak, yatırım süreçlerinin rasyonelleştirilmesine ilişkin pek çok düzenlemeyi hayata geçirmiştir.

YOİKK, çalışmalarını Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Devlet Bakanı'nın başkanlığında, yatırım ortamını doğrudan ilgilendiren 12 komite¹ aracılığıyla sürdürmekte olup, **görev konuları itibarıyla söz konusu teknik komiteler** aşağıda yer almaktadır:

- Şirket Kuruluşu

---

¹ Başlangıçta, Reform Programı çerçevesinde söz konusu komitelerden ilk dokuz tanesi oluşturulmuş olup, son üçü (KOBİ, Kurumsal Yönetim ve Ar-Ge komiteleri) daha sonra kurulmuştur.

- İstihdam
- Sektörel Lisanslar
- Yatırım Yeri
- Vergi ve Teşvikler
- Dış Ticaret ve Gümrükler
- Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları
- Yatırım Promosyonu,
- Doğrudan Yabancı Yatırım Mevzuatı,
- KOBİ
- Kurumsal Yönetim²
- Ar-Ge

Teknik Komitelerin çalışmalarına ivme kazandırmak, yapılacak olan çalışmalarını takip ve koordine etmek, Teknik Komitelerin gündeminde yer alan konulara ilişkin önceliklerin belirlenmesini sağlamak amacıyla 2005 yılının Mayıs ayında **YOİKK Yönlendirme Komitesi** kurulmuştur. Yönlendirme Komitesi, her ay düzenli olarak Hazine Müsteşarı başkanlığında toplanmakta ve her bir toplantıda belirli bir konudaki kanun tasarısı ya da yatırım ortamının iyileştirme gerektiren farklı bir unsurunu gündemine almaktadır. Yönlendirme Komitesi, bugüne kadar toplam yirmi yedi toplantı gerçekleştirmiştir.

Yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik yürütülen çalışmalar, yalnızca YOİKK üyesi kurum ve kuruluşların çalışmalarıyla sınırlı değildir. YOİKK platformunda oluşturulan kamu-özel sektör işbirliği mekanizmasının etkisiyle, yatırım ortamı ile ilgili görev ve sorumluluğu bulunan tüm kurum ve kuruluşlar, ulusal ve uluslararası yatırımcılar açısından daha cazip bir yatırım ortamı oluşturulmasına yönelik tedbirler almakta ve reform çalışmaları bu doğrultuda şekillenmektedir.

YOİKK Teknik Komiteleri tarafından yürütülen çalışmaların izleme ve değerlendirmesinin yapılabilmesi amacıyla ilk defa 2007 yılında YOİKK Teknik Komite Eylem Planları oluşturulmuştur. Eylem Planları, 30 Ocak 2008 tarihinde gerçekleştirilen XII. YOİKK toplantısında yatırımcıların karşılaştıkları sorunlar çerçevesinde güncellenmiş ve 2008 yılında Teknik Komiteler eylem planları çerçevesinde çalışmalarını yürütmüşlerdir.

---

² Kurumsal Yönetim Teknik Komitesi, Sermaye Piyasası Kurulu başkanlığında 2005 yılında kurulmuştur.

YOİKK Teknik Komite Eylem Planları çerçevesinde 2008 yılında yürütülen faaliyetler ve ilgili kurumlar tarafından, yatırım ortamı ile ilgili çeşitli alanlarda yürütülen çalışmalar sonucunda sağlanan ilerlemelerden bazıları aşağıda yer almaktadır:

- Payları Borsada işlem gören şirketlerin doğrudan veya dolaylı olarak sermaye, yönetim veya denetim ilişkisi içerisinde bulunduğu şahıslar veya şirketler ile gerçekleştireceği belirli büyüklüğün üzerindeki işlemler için bağımsız bir kuruluşa değerlendirilmesi zorunluluğunun getirilmesini amaçlayan Seri:IV No:41 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Olan Anonim Ortaklıkların Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ 19 Mart 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. ***Yatırımcı haklarının korunması yolunda atılan bu adım sayesinde, Dünya Bankası 2009 İş Ortamı(İş Yapma Kolaylığı) Raporu'nda Yatırımcının Korunması göstergesinde 13 sıra ilerleme kaydedilmiş ve Türkiye bu göstergede 53. sırada yer almıştır.***
- ***Şirket tasfiyesi sürecinin basitleştirilmesi ve maliyetin azaltılması için*** Şirket Kuruluşu Teknik Komitesi tarafından hazırlanan rapor, Adalet Bakanlığı'na iletilmiştir.
- ***KOBİ'lerin yurtdışına açılmasına katkıda bulunacak*** olan 007/3 Sayılı Eğitim ve Danışmanlık Yardımı Hakkında Tebliğ'in Uygulama Usul ve Esasları 30 Temmuz 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, Malatya, Elazığ, Antalya, Denizli, Erzurum, Diyarbakır, Mardin, Gaziantep, Şanlıurfa illerinde İGEME ve KOSGEB tarafından “KOBİ'ler ve İhracat; İhracata Yönelik Yardımlar ve KOSGEB Destekleri” konulu bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilmiştir.
- ***Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı'nın orta vadeli stratejik hedefleri***, 28 Kasım 2008 tarihinde gerçekleştirilen Danışma Kurulu Toplantısı sonrasında ***nihai hale getirilmiştir.***
- ***İşgücü üzerindeki idari ve mali yüklerin azaltılması ve işgücü piyasasının esnekliğinin artırılmasını amaçlayan*** “İstihdam Paketi”, 26 Mayıs 2008 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir(www.hazine.gov.tr).

II.3. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırım Mevzuatı

18 Ocak 1954 tarihinde yürürlüğe giren 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, ilgili dönemde yabancı yatırımlarla ilgili yasal alt yapıyı sağlayan bir yapıdaydı. Ancak, yatırım ortamının geliştirilmesine yönelik olarak gösterilen reform çabalarına karşılık, kavram ve uygulama farklılıklarını karşılamada ve yatırımcıların haklarını uluslararası standartlarda korumadaki eksikliği nedeniyle yeni bir kanun hazırlanması ihtiyacı doğmuştur. (Candemir, 2006).

Yukarıda daha önceki bölümde ifade edildiği üzere, Hükümetin 2001 yılı sonuna doğru yürürlüğe koyduğu “Türkiye’de Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı”ndaki anahtar reform alanları arasında “*doğrudan yabancı yatırım mevzuatı*” na da yer verilmiştir. Söz konusu Program kapsamında, 18.01.1954 tarihli 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu’nun, Türkiye’deki yatırım ortamının liberal niteliğini yansıtacak daha uygun bir yasa ile değiştirilmesi hedeflenmiş ve tedbir olarak da yeni bir doğrudan yabancı yatırım yasa tasarısı hazırlamak amacıyla yatırımlarla ilgili tüm yasal çerçevenin dikkatli bir şekilde gözden geçirilmesi öngörülmüştür.

Doğrudan yabancı yatırım mevzuatında sözü edilen ihtiyaçlar doğrultusunda, 6224 sayılı eski Yasa yerine, 17 Haziran 2003 tarihinde “Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu” adı verilen 4875 sayılı yeni Yasa yürürlüğe konulmuştur.

Yeni Yasa ile esas itibarıyla, Türkiye’nin uluslararası yatırımlara yönelik eşitlikçi ve liberal yaklaşımı yansıtılmakta ve Yasa’ya “yatırımcıya açık ve anlaşılır mesajlar veren” ve yatırımcının değişik mevzuatlar gereği sahip oldukları haklar ve tabi olduğu yükümlülükleri gösteren “yasal bir rehber” niteliği kazandırılmaktadır (Candemir, 2006).

Nitekim, 4875 sayılı Yasa’nın amaç ve kapsamını belirleyen 1’inci maddesinde; “*doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesine, yabancı yatırımcıların haklarının korunması ile yatırım ve yatırımcı tanımlarında uluslararası standartlara uyulmasına, doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sisteminin bilgilendirme sistemine dönüştürülmesine ve tespit edilen politikalar yoluyla doğrudan yabancı yatırımların artırılmasına ilişkin esasları düzenlemek*” temel amaç olarak ifade edilmektedir.

4875 sayılı Yasa, uluslararası tanımlamalara uygun olarak yabancı yatırımcıyı ve doğrudan yabancı yatırımı şöyle tanımlamaktadır:

- **Yabancı yatırımcı:** Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım yapan,
  - 1) Yabancı ülkelerin vatandaşlığına sahip olan gerçek kişiler ile yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarını,
  - 2) Yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişiler ve uluslararası kuruluşları,
- **Doğrudan yabancı yatırım:** Yabancı yatırımcı tarafından,
  - 1) Yurt dışından getirilen;
    - Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na alım satımı yapılan konvertibl para şeklinde nakit sermaye,
    - Şirket menkul kıymetleri (devlet tahvilleri hariç),
    - Makine ve teçhizat,
    - Sınai ve fikri mülkiyet hakları,
  - 2)Yurt içinden sağlanan;
    - Yeniden yatırımda kullanılan kar, hasılat, para alacağı veya mali değeri olan yatırımla ilgili diğer haklar,
    - Doğal kaynakların aranması ve çıkarılmasına ilişkin haklar, gibi iktisadi kıymetler aracılığıyla;
    - i) yeni şirket kurmayı veya şube açmayı,
    - ii) menkul kıymet borsaları dışında hisse edinimi veya menkul kıymet borsalarından en az %10 hisse oranı ya da aynı oranda oy hakkı sağlayan edinimler yoluyla mevcut bir şirkete ortak olmayı, ifade eder.

Diğer taraftan, 4875 sayılı Yasa ile getirilen yeniliklere ilişkin olarak Hazine Müsteşarlığı'nca internet sitesinde(www.hazine.gov.tr) ilan edilen 17 Haziran 2003 tarihli Duyuru'da aşağıdaki hususlara yer verilmiştir:

- 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu, doğrudan yabancı yatırım ve yatırımcı kavramlarını uluslararası uygulamalara paralel olarak tanımlamaktadır.

Böylece, yurt dışında yerleşik vatandaşlarımızın da ülkemize, bu kapsamda yatırım yapmaları mümkün hale gelmiştir.

- Yeni düzenleme ile “izin” yaklaşımı terk edilmekte, “izleme” amacına yönelik düzenlemeler ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de yatırım yapmayı planlayan yabancı yatırımcının şirket kurmak ve yatırım yapmak için ön izin alma zorunluluğu kaldırılmıştır. Ayrıca; şirket kuruluşu, ortaklığa katılma ve şube açma durumlarında, 50.000 ABD Doları asgari yabancı sermaye getirme uygulamasına da son verilmiştir.
- 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu, yabancı yatırımcının haklarının toplu bir halde ifade edildiği, rehber bir belge olma niteliğini de taşımaktadır.

II.4. Türkiye Yatırım Danışma Konseyi (YDK)

Türkiye Yatırım Danışma Konseyi (YDK), yatırımların önündeki engellerin azaltılması, Türkiye'nin uluslararası alanda yatırım yeri olarak imajının güçlendirilmesi, yatırım ortamının iyileştirilmesi alanında hükümet tarafından yapılan çalışmalara uluslararası bir bakış açısı kazandırılması, uluslararası yatırımcılar nezdinde yatırım yeri olarak Türkiye algılamasının geliştirilmesi amacıyla 2004 yılında, dünyanın önde gelen çokuluslu şirket yöneticilerinin katılımıyla oluşturulmuş bir platformdur(www.hazine.gov.tr).

Yatırım ortamını iyileştirme çalışmalarına uluslararası bir bakış açısı kazandırmak amacıyla oluşturulan Yatırım Danışma Konseyi, kurulduğu tarihten bugüne her yıl düzenli olarak beş toplantı gerçekleştirmiştir. Yatırım Danışma Konseyi'nin tavsiye kararları doğrultusunda uygulanan politikalar, son dönemde uluslararası doğrudan yatırım girişlerindeki tarihi performansın sağlanmasında önemli bir rol oynamıştır (www.hazine.gov.tr).

Yatırım Danışma Konseyince gerçekleştirilen toplantılar öncesinde ilerleme raporları yayımlanmakta ve toplantılar sonrasında da sonuç bildirgeleri kamuya duyurulmaktadır. Yine, Yatırım Danışma Konseyi toplantılarında alınan tavsiye kararları, Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) bünyesinde değerlendirilmektedir.

Son olarak 18 Haziran 2008 tarihinde gerçekleştirilen YDK toplantısı öncesinde yayımlanan **2008 yılı ilerleme raporunda**, Konsey üyelerinin, güçlü makroekonomik politikalar ve yapısal reformlarla desteklenmesi gereken öncelikli konulara ilişkin tavsiye kararlarını on üç başlık altında topladıkları belirtilmekte olup, bu başlıklar arasında:

- Kayıt dışının azaltılması ve **kurumsal yönetimin güçlendirilmesi**: Vergi reformu alanında atılan adımların uygulamasının güçlendirilmesi ve muhasebe-denetim standartları ile uygulamalarında gelişmeler sağlayarak, **şirketlerin mali şeffaflığının artırılarak**, kurumlar vergisi oranındaki yakın dönemde gerçekleştirilen indirimi(%30'dan %20'ye indirilmiştir) tamamlayıcı tedbirler alınması ve bunlarla birlikte, kurumsal yönetimin güçlendirilmesi için daha ileri adımlar atılması,
- **İş yapma sürecinin tüm aşamalarında karşılaşılan idari engelleri azaltmak için kendi gözden geçirme ve ölçüm sistemlerine sahip sürekli mekanizmalar oluşturulması**, bu mekanizmaların geliştirilmesi ve uygulanmasının YOİKK'in temel görevlerinden biri olması

hususları da yer almaktadır.

Yatırım Danışma Konseyi'nin 2008 yılı ilerleme raporunda ayrıca;

- Yatırım süreçlerini rasyonelleştirmeyi hedefleyen ve yatırım ortamı ile ilgili olarak etkin bir kamu-özel sektör işbirliği platformu teşkil eden YOİKK bünyesindeki Teknik Komite çalışmalarının takip ve koordinasyonunun sağlanması amacıyla 2005 yılında YOİKK Yönlendirme Komitesi oluşturulduğu,
- Yönlendirme Komitesi'nin Teknik Komiteler tarafından yürütülen çalışmaları, Yatırım Danışma Konseyi tavsiye kararlarının yanı sıra uluslararası yatırım yeri endekslerini de dikkate alan bir yaklaşımla ele aldığı,
- Bu anlayışla hazırlanan ve 22 Nisan 2008 tarihinde kamuoyuna duyurulan 2008 yılı YOİKK Teknik Komite Eylem Planlarının, yatırım ortamı ile ilgili görev ve sorumluluğu bulunan kurum ve kuruluşların yürütmekte olduğu reform çalışmalarını takvime bağlayarak, Teknik Komitelerin ölçülebilir hedeflere ulaşmasını sağladığı,
- **Uluslararası yatırım yeri endekslerinin YOİKK Teknik Komiteleri tarafından yürütülen çalışmalarda öncelikli olarak dikkate alınması sonucunda**,

Türkiye'nin söz konusu endekslerdeki konumunda önemli ilerlemeler kaydedildiği,

- Yatırım yeri endeksleri arasında prestijli bir yere sahip olan ve *Dünya Bankası tarafından yayımlanan İş Ortamı Raporu 2008'de (Doing Business 2008) Türkiye'nin, bir önceki yıla kıyasla 34 basamaklık bir yükselişle "İş Yapma Kolaylığı Endeksi"nde 57. sıraya yerleştiği*, 178 ülkedeki iş yapma süreçlerini süre ve maliyet kriterlerini dikkate alarak kıyaslamalı olarak değerlendiren söz konusu Rapor'da Türkiye'nin özellikle istihdam, vergi ödeme, dış ticaret, sözleşmenin icrası ve şirket tasfiyesi konularında kaydettiği ilerlemeye dikkat çekildiği,

belirtilmektedir.

Diğer taraftan, 2008 ilerleme raporunda, YDK'nin dördüncü toplantısında(son toplantıdan bir önceki) alınan tavsiye kararları arasında yer alan **"Kurumsal Yönetimin Güçlendirilmesi"** başlığı altında gerçekleştirilen çalışmalar arasında şu hususlara da yer verilmiştir:

✓ Kurumsal yönetim uygulamalarını teşvik etmek amacıyla İstanbul Menkul Kıymetler Borsası bünyesinde oluşturulan **Kurumsal Yönetim Endeksi**, 31 Ağustos 2007 tarihinde 5 şirket ile 48.082,17 başlangıç değeriyle **hesaplanmaya başlanmıştır**. 14 Mayıs 2008 itibarıyla endeks kapsamında yer alan şirket sayısı 10'a ulaşmıştır.³

✓ Piyasaların etkinleştirilmesi ve mali şeffaflığın artırılması amacıyla başlatılan **Kamuyu Aydınlatma Platformu çalışmalarına** 2007 yılında da **devam edilmiştir**. Bu Platform ile, menkul kıymetleri İMKB'de işlem gören şirketlerin bildirimlerinin internet üzerinden güvenli bir şekilde yapılması sağlanacak ve elektronik imza teknolojilerine dayalı bir altyapı oluşturulacaktır. Böylece söz konusu proje ile, kurumsal yönetim kavramının en önemli unsurlarından biri olan şeffaflık ilkesi güçlendirilmiş olacaktır.

✓ **İlişkili kuruluşlarla yapılan işlemler için değerlendirme yaptırılması yükümlülüğü getiren Tebliğ**, 2008 yılı başında yürürlüğe girmiştir. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından yatırım ortamını iyileştirme çalışmalarını

---

³ Kurumsal Yönetim Endeksi kapsamındaki şirket sayısı mevcut durumda 13 adettir. (http://www.imkb.gov.tr/endeksler/kurumsal_yonetim.htm)

desteklemek üzere, 2008 yılı başında yürürlüğe giren Tebliğ ile, payları İMKB'de işlem gören şirketlere, ilişkili kuruluşlarla yapılan işlemler için değerlendirme yaptırılması ve kamunun aydınlatılması, pay sahipleri ile ilişkiler biriminin oluşturulması ve ortaklıkların sermaye piyasası mevzuatına uyum kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla, lisans sahibi personel istihdam edilmesi zorunlulukları getirilmiştir.⁴ **Anılan düzenlemenin, Türkiye'de kurumsal yönetim uygulamalarının geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.**

✓ 2007 yılında uluslararası gelişmeler ve uygulamalar ile, piyasa gereksinimleri dikkate alınarak derecelendirme faaliyetlerine ilişkin hazırlanan bir başka Tebliğ ile, derecelendirme faaliyetinin bağımsız, tarafsız ve kaliteli olarak gerçekleştirilmesini sağlayacak, etik ilkeler başta olmak üzere faaliyetin sürdürülmesine ilişkin yol gösterici nitelikte yenilikler getirilmiştir. **Kurumsal yönetim derecelendirmesinin bu aşamada şirketler tarafından benimsenmesi yoluyla, yerli ve yabancı yatırımcıların Türk piyasalarına çekilmesi, piyasaların şirkete olan güveninin pekiştirilmesi ve kredi kurumlarından sağlanacak kaynakların artırılması beklenmektedir.**

✓ SPK tarafından kurumsal yönetimin kavram ve içerik olarak bilinirliğini artırmak amacıyla, tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerine ağırlık verilmesi yönünde 2006 yılında verilen karar ertesinde, payları İMKB'de işlem gören şirketlerin kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporlarına SPK internet sitesinden erişim imkânı sağlanmıştır. Bunun yanı sıra SPK, payları İMKB'de işlem gören tüm şirketlerin, pay sahiplerini etkin bir şekilde bilgilendirmeye devam etmeleri, Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Raporlarının hazırlanmasında gereken özen ve hassasiyeti göstermeleri ve hazırlanan Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Raporlarına internet sitelerinde yer vermeleri gerektiği hususlarını, 2008 yılı başında karara bağlayarak kamuoyuna duyurmuştur.⁵

✓ Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları ile Türk Finansal Raporlama Standartları arasındaki farklılıkların giderilerek, **Uluslararası standartlara tam uyumun sağlanabilmesi amacıyla, Sermaye**

---

⁴ Seri: IV, No:41 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Olan Anonim Ortaklıkların Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ (R.G.19.03.2008/26821).

⁵ Sermaye Piyasası Kurul Karar Organının 20.03.2008 tarih ve 8/325 sayılı kararı.

*Piyasası Kurulu tarafından yeni bir Tebliğ hazırlanmıştır.*⁶ Tebliğ'in yürürlüğe girmesi ile, sermaye piyasalarında AB tarafından kabul edilen haliyle Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının uygulanması mümkün hale gelecektir.

✓ *Avrupa Birliği mevzuatına uyum çalışmaları çerçevesinde* Almanya Federal Maliye Bakanlığı ve Sermaye Piyasası Kurulu işbirliğinde yürütülen *Eşleştirme Projesi, Aralık 2007 tarihinde tamamlanmıştır.* Eşleştirme Projesi kapsamında, mevzuat karşılaştırması yapıldıktan sonra, AB düzenlemelerine tam uyumun sağlanması amacıyla içerden öğrenenlerin ticareti (insider trading) ve manipülasyon, izahname, yatırımcıları koruma fonu, takas ve finansal teminat, bağımsız denetim, pay alım teklifleri, şirketler hukuku sermaye yeterliliği, yatırım hizmetleri, kamuyu aydınlatma, yatırım fonları ve diğer mevzuat konularında taslak mevzuat hazırlanmıştır. Eşleştirme Projesinin tamamlanmasını takiben, SPK tarafından hazırlanan ve kurumsal yönetimin güçlendirilmesi yönünde de birtakım yenilikler getiren taslaklar da dikkate alınarak, Sermaye Piyasası Kanunu'nun hazırlık çalışmalarına başlanmıştır.

✓ YOİKK bünyesinde SPK Başkanlığında 2005 yılında kurulan Kurumsal Yönetim Teknik Komitesi kapsamında *kurumsal yönetimin güçlendirilmesi çalışmalarına 2007 yılında devam edilmiştir.* Bu kapsamda;

- "Borsa Dışı Şirketlerde Kurumsal Yönetim Projesi" ile, bu şirketlerde uygulanabilir kurumsal yönetim ilkelerinin belirlenmesi ve tanıtılması, kurumsal yönetim konusunda farkındalık yaratılması, uygulamaların takip edilmesi ve geliştirilmesi suretiyle, bu şirketlerin ekonomiye daha etkin bir biçimde katılmalarının sağlanması amacıyla başlatılan çalışmalar sürdürülmektedir.
- "Kamu Sermayeli Şirketlerde Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanması Projesi" çerçevesinde, kamu işletmelerinde hesap verebilirliği, şeffaflığı, karar alma süreçlerinde esnekliği ve stratejik yönetim anlayışını esas alan kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması için ihtiyaç duyulan mevzuat değişikliğinin 2008 yılı sonuna kadar gerçekleştirilmesi hedeflenmekte ve bu yönde çalışmalar sürdürülmektedir.

---

⁶ Seri: XI, No:29 sayılı Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (R.G. 09.04.2008/26842).

- YOİKK çalışmaları kapsamında ayrıca, kurumsal yönetim ilkelerinden payları borsada işlem gören şirketler için kotasyon koşulu ya da pazara giriş koşulu olarak kullanılabilen olanların belirlenmesi ve kotasyon koşullarının iyi kurumsal yönetim uygulamaları çerçevesinde gözden geçirilmesi amacıyla kotasyon koşullarının gözden geçirilmesi yönünde çalışmalar başlatılmıştır.
- Bu çalışmalara ilave olarak, 2008 yılı ile birlikte YOİKK çalışmaları çerçevesinde, Dünya Bankası tarafından 2004 yılından bu yana düzenli olarak yayımlanan İş Ortamı Raporlarında Türkiye'nin düşük not aldığı "Yöneticilerin Sorumluluğu" (Director Liability) ve "Ortakların Dava Açma Hakkı" (Shareholder Suits) konularında sorunların ve yapılması gereken mevzuat değişikliklerinin tespit edilmesi amacıyla bir çalışma grubu oluşturularak, çalışmalara başlanmıştır.

✓ Kurumsal yönetim konusunda bilinirliği artırmak ve bilinç oluşturmak amacıyla, ilgili sivil toplum örgütleri 2007 yılında çalışmalarını sürdürmüşlerdir.

Yine ilerleme raporunda sözü edilen 13 tavsiye kararı arasında yer alan **“İdari Engelleri Azaltmaya Yönelik Gözden Geçirme ve Ölçüm Mekanizmalarının Oluşturulması”** başlığı altında da, Dünya Bankası'nın "İş Ortamı Raporu 2008"de Türkiye'nin, bir önceki yıla göre 34 sıra yükselerek 57. sıraya yerleştiği belirtilmektedir.

Yatırım Danışma Konseyi'nin 2008 yılı Haziran ayında gerçekleştirdiği son toplantıya ilişkin “Sonuç Bildirisi”nde yatırımlar açısından uygun bir iş ortamı oluşturulması için önümüzdeki yıl yoğunlaşılması önerilen konular arasında; Kurumsal yönetimin ve muhasebe standartlarının geliştirilmesi bakımından yeni Ticaret Kanunu Tasarısının yasalaştırılması ve uygulanmasına başlanması ve şeffaflık, öngörülebilirlik ve etkinliği artırmak suretiyle Kamu yönetimi uygulamalarının iyileştirilmesi hususlarına da yer verilmiştir.

II.5. Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı(TYDTA)

Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı'nın kuruluşu, ülkemizin cazip bir yatırım yeri olarak tanıtımını sağlama çabalarının bir sonucu olarak gerçekleşmiştir. Yatırım Danışma Konseyi(YDK)'nin 2004 yılında gerçekleştirdiği ilk toplantısında odaklanması kararlaştırılan hususlar arasında, *iş dünyasının Türkiye'nin güçlü yönleri konusunda bilgilendirecek ve ülkeye yeni yatırımcıların çekilmesini sağlayabilecek bir yatırım promosyon ajansının kurulması* hususuna da yer verilmiştir. YDK'nın 2005 yılında yapılan ikinci toplantısında da Türkiye'ye yatırımın artırılması için *tanıtımın önemine* değinilmiş, 29 Haziran 2006'da yapılan üçüncü toplantıda *Türkiye'nin "cazip bir yatırım yeri" olarak tanıtımına yönelik çabaların artırılması yoluyla, yatırımcıların Türkiye'nin yatırım ortamındaki gelişmeler konusunda etkin bir şekilde bilgilendirilmesinin öncelikler arasında* yer aldığı ifade edilmiş ve bu kapsamda YDK'nın 2006 ilerleme raporunda aşağıdaki çalışmaların yapıldığı belirtilmiştir:

- 2005 yılında Hazine Müsteşarlığı tarafından başlatılan yatırım promosyonuna yönelik kapasite ve altyapı oluşturulması çalışmaları önemli ölçüde tamamlanmıştır.
- Yabancı yatırımcıların yatırım sürecinde ihtiyaç duyduğu bilgilere erişimini kolaylaştırmak amacıyla tasarlanan Türkiye Yatırım Portalı'nın (InvestinTurkey), Mayıs 2006'da erişime açılması öngörülmektedir.
- Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı'nın kuruluş kanunu çalışmaları tamamlanarak, kanun Nisan 2006'da TBMM'ye sunulmuştur.

Söz konusu çalışma ve çabalar sonucunda, Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı(TYDTA), 4 Temmuz 2006 tarih ve 26218 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5523 sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun ile kurulmuştur. Anılan Kanun'un Amaç ve Kuruluş başlıklı birinci maddesinde, Kanun'un amacının;

- *Ülkenin ekonomik kalkınmasında gereksinim duyulan yatırımların artırılması için Türkiye'de yatırım yapılmasını özendirmeye yönelik yatırım destek ve tanıtım stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması maksadıyla kurulan Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansının görev, yetki ve teşkilâtını düzenlemek olduğu ve*

- Bu Kanunun uygulanmasını sağlamak ve Kanunla kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip ve Başbakanlıkla ilgili Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı kurulduğu, belirtilmektedir.

Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı (TYDTA), Türkiye'deki yatırımları teşvik etme ve tanıtma görevini üstlenmiş olan resmi bir kuruluştur. Doğrudan Başbakanlığa bağlı olan ajans, küresel iş dünyasına yatırım olanakları sunmayı; yabancı şirketlere Türkiye'ye giriş yapmadan önce, giriş işlemlerinin yapılması sırasında ve giriş yaptıktan sonra yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Ajans, uluslararası yatırımcılara yönelik bir başvuru merkezi olmanın yanı sıra; yatırımları desteklemek ve cazip hale getirmek üzere ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde faaliyet gösteren tüm kurumlar için bir irtibat noktası olarak da hizmet vermektedir. (www.invest.gov.tr)

Yurt içindeki kurum ve kuruluşların yanı sıra ABD, Almanya, Birleşik Arap Emirlikleri, Çin, Fransa, Hindistan, İngiltere, İsrail, İtalya, Japonya, Kanada, Kazakistan ve Rusya olmak üzere 13 ülkede ve diğer Körfez Ülkelerindeki temsilcileri ile yatırımcılara 'tek durak' yaklaşımıyla hizmet sunmaktadır.

II.6. Türkiye'ye Yönelen Uluslararası Doğrudan Yatırımların Gelişimi

Türkiye'ye yönelen uluslararası(yabancı) doğrudan yatırımlarda(UDY) son yıllarda önemli artışlar kaydedilmiştir. Özellikle 2004 yılından itibaren, küresel ekonomik koşullardaki iyileşmeler ve likidite bolluğunun da etkisiyle ülkemize fiili doğrudan yabancı yatırım girişi artmıştır. Aşağıdaki tabloda 2004-2008 yılları arasında Türkiye'ye UDY girişlerine yer verilmektedir:

Tablodan görüleceği üzere, 2004 yılında Türkiye'ye giren UDY tutarı 2.8 milyar dolar iken, yıllar itibarıyla yükselerek 2007 yılı sonunda 22 milyar dolara ulaşmıştır.

TABLO:1 ULUSLARARASI DOĞRUDAN YATIRIM GİRİŞLERİ (Milyon ABD Doları)⁷					
	2004	2005	2006	2007	2008
Uluslararası Doğrudan Yatırımlar Toplam (Net) (I+II)	2.875	10.031	20.185	22.046	18.198
I. Uluslararası Doğrudan Sermaye	1.442	8.190	17.263	19.120	15.261
- Sermaye(Net)	1.092	8.134	16.982	18.393	14.887
- Diğer Sermaye	350	56	281	727	374
II. Gayrimenkul (Net)	1.343	1.841	2.922	2.926	2.937

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni, Haziran 2009, www.hazine.gov.tr

Ülkemize yönelen uluslararası doğrudan yatırımların küresel mali krizin de etkisiyle 2008 yılında düştüğü ve geçici verilere göre UDY toplamının geçen yıl sonunda 18 milyar dolar olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü(UNCTAD)'nün hazırladığı 2008 yılı Dünya Yatırım Raporu (World Investment Report)'na göre; küresel doğrudan yabancı yatırım girişleri ard arda dört yıllık büyümeden sonra 2007 yılında %30 artışla 1.833 milyar dolara ulaşmıştır. 2007 yılının ikinci yarısında başlayan mali ve kredi krizine rağmen, üç temel ekonomik grupta -gelişmiş ekonomiler, gelişmekte olan ekonomiler, Güney-Doğu Afrika ve Bağımsız Devletler Topluluğu geçiş ekonomileri- UDY girişleri artmaya devam etmiştir. Gelişmiş ülkelere UDY girişleri 1.248 milyar dolara ulaşmış, gelişmekte olan ülkelere UDY girişleri ise (2006 yılına göre %21 artışla) en yüksek seviyesine(500 milyar dolar) ulaşmıştır(www.unctad.org).

Raporda, 2007 yılında doğrudan yabancı yatırımlarda görülen rekor artışın sebepleri arasında;

- Doların diğer büyük para birimleri karşısında önemli ölçüde değer kaybetmesi,
- Dünyanın pek çok bölgesinde görülen yüksek ekonomik büyüme ve güçlü ekonomik performans,

⁷ Geçici Veriler, Kaynak:T.C. Merkez Bankası

- Artan şirket karlarının, yatırımların finansmanına imkan sağlaması ve eşik-altı kredi krizi nedeniyle bankalardan sağlanan fonlardaki düşüşün etkisini en aza indirmesi,
  - Karlardaki artışın, yeniden yatırıma dönüştürülen kazançların artmasına katkıda bulunması (ki bu karlar, önemli miktarda gelişmiş ülkeler yerine gelişmekte olan ülkelerde yaratılmıştır.),
  - Ülkeler ve sektörler arasında gerçekleştirilen sınır ötesi birleşme ve devralma/satınalma (M&A) işlemlerinde önemli ölçüde artış olması(M&A'daki güçlü büyüme ve değeri 1 milyar doların üzerine çıkan dev işlemlerin etkisiyle 2007'de toplam 1,637 milyar dolarlık M&A gerçekleştirilmiştir),
  - Borç ile finanse edilen birleşme ve devralmalar için finansman koşullarının göreceli olarak uygun olması,
  - ABD'nin eşik-altı ipotekli konut piyasasında 2007 yılının ikinci yarısında başlayan finansal krizin, söz konusu yılda henüz sınır ötesi küresel birleşme ve devralmalar üzerinde gözle görülebilir bir azalmaya yol açmamış olması,
  - Pek çok sektördeki büyük çok uluslu şirketlerin finansal görünümünün iyi olması ve karlılıklarının artması,
  - Doğrudan yabancı yatırımlar üzerinde (özellikle birleşme ve satın alma işlemlerinde) devlet refah fonları(sovereign wealth funds) gibi yeni aktörlerin- doğrudan yatırımcı olarak- etkinliğinin artması,
- hususlarına yer verilmiştir.

UNCTAD'ın uluslararası doğrudan yatırımlara ilişkin olarak hazırladığı Dünya Yatırım Raporu (World Investment Report) Türkiye'de Uluslararası Yatırımcılar Derneği (YASED) tarafından açıklanmaktadır(www.yased.org.tr).

Rapora göre, Türkiye 2007 yılında en fazla uluslararası doğrudan yatırım çeken ülkeler arasında 23. sırada yer almaktadır. Türkiye'nin bir önceki yıl 17. sırada yer aldığı dikkate alındığında yedi sıralık bir gerileme söz konusu olduğu dikkat çekmektedir. Yine Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler arasındaki yerine bakıldığında, 5. sıradan 9'uncu sıraya gerilediği görülmektedir.

2007 yılı itibarıyla toplam uluslararası doğrudan yatırım stoğu 15.2 trilyon dolara ulaşmış olup, ABD ve İngiltere en fazla yatırım stoğuna sahip ülkelerdir. Gelişmekte olan ülkeler ise doğrudan yatırım stoğundan %31 pay almakta olup, Türkiye 146 milyar dolarlık stoğu ile 21.sırada (önceki yıl 25.) yer almaktadır.

2007 yılında uluslararası doğrudan yatırımlar gelişmiş ülkelerde %33 artışla 1,248 milyar dolara, gelişmekte olan ülkelere %21 artışla 500 milyar dolara ve geçiş ekonomilerinde %50 artış ile 86 milyar dolara ulaşmıştır. Gelişmiş ülkelerin doğrudan yatırımlardan aldığı pay azalırken, gelişmekte olan ülkelerin aldıkları pay artmıştır.

UNCTAD'ın çok uluslu şirketlerin 2008-2010 dönemine ilişkin yatırım eğilimlerini ortaya koyan anketi, en cazip 15 ülke arasında Türkiye'nin de yer aldığına işaret etmektedir. UNCTAD'ın raporunda, küresel finansal krizin 2007 yılında UDY girişleri üzerine etkisinin sınırlı olduğu, ancak 2008 yılında UDY girişlerini daha fazla etkileyebileceği de belirtilmektedir.

Yine Uluslararası Finans Enstitüsü(IIF)'nin gelişmekte olan ekonomilere⁸ sermaye akımlarına ilişkin öngörülerinin yer aldığı, 2009 yılında yayımlanan bir raporda; bu ekonomilere net akımların 2008 yılındaki 466 milyar dolar seviyesinden oldukça aşağıda olmak üzere 2009 yılında 165 milyar dolar olarak tahmin edildiği ve bu tahminin patlama yılı olan 2007'ye göre (929 milyar dolar) %82'lik bir düşüşe işaret ettiği belirtilmektedir (IIF, 2009)

Raporda ayrıca, özel sermaye girişlerinin tüm bileşenlerinde (doğrudan yatırımlar, portföy yatırımları, kreditorlerden sağlanan kaynaklar-ticari banka ve diğer) bir azalmanın söz konusu olduğu, ancak en fazla düşüşün şaşırtıcı olmayan bir şekilde banka borçlanmalarında/kredilerinde olduğu ifade edilmektedir. Net banka borçlanmalarının(net bank lending) 2008 yılında 167 milyar dolar tutarındaki net girişten, 2009 yılında 61 milyar dolarlık net çıkışa dönüşeceği tahmin edilmektedir. Raporda, bu değişikliğin, bankacılık sektörü net girişlerinin 410 milyar dolarla zirve yaptığı 2007 yılının tersine dramatik bir değişiklik olduğu belirtilmektedir.

---

⁸ IIF'in raporunda yer alan tahminler, 28 gelişmekte olan ekonomiyi kapsayan tahminler olup, bunlar arasında "Gelişmekte olan Avrupa"(Emerging Europe) başlığı altında Türkiye de yer almaktadır.

Özel sermaye girişlerinin(akımlarının) alt bileşenlerinden olan doğrudan yabancı yatırımlarda(FDI-net direct investment) düşüş öngörüsünde bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde 2007 yılında 304 milyar dolar ile zirve yapan ve 2008 yılında 263 milyar dolar olarak gerçekleşen FDI'nın 2009'da %25 civarında bir düşüşle 197 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir. Çin, Brezilya ve Hindistan'dan olgun/gelişmiş ekonomilere 2007-2008'de önemli FDI akımları olmuştur ve bu akımların 2009'un ilerleyen dönemlerinde önemli ölçüde kesileceği öngörüsünde bulunmaktadır.

Doğrudan yabancı yatırımlarda IIF'in aşağı yönlü tahminlerinin sebeplerine ilişkin olarak ise şu hususlara yer verilmektedir: Birincisi, sermaye harcamalarındaki küresel düşüşleri düzeltmeye yönelik çabalar henüz yapım aşamasında olup, devam etmektedir. İkinci olarak, FDI'nın artış sebebi olan yeniden yatırılmış kazançların azalması nedeniyle karlar pek çok sektörde önemli ölçüde düşmüştür. Üçüncü olarak, ani bir şekilde düşen emtia fiyatları emtiadan faydalanan işletmeler için bir kazanç sağlamıştır ancak son zamanlarda FDI'nın önemli bir bileşeni olan emtia üreten sanayilerdeki yeni yatırımlara yavaş yavaş zarar verecektir. Dördüncü bir faktör de, gayrimenkul fiyatlarındaki küresel düşüşlerin, inşaat sektöründeki doğrudan yabancı yatırımlarda zayıflamaya (özellikle konut ve turizm sektörlerindeki) yol açacak olmasıdır. Son olarak, olgun ekonomilerdeki bazı firmalar, nakit para toplama(cash raise) baskısı altında olabilecek ve geliştirmekte olan ekonomilerdeki varlıklarını likidite etmeyi tercih edebileceklerdir (Onların yatırımlarının miktarına bağlı olarak bu durum FDI'ları veya portföy yatırımlarını negatife dönüştürebilecektir.). Örneğin, son zamanlarda, gelişmiş ülkelerdeki birkaç banka Çin bankalarındaki iştiraklerini satmıştır.

III. İŞ YAPMA KOLAYLIĞI (DOING BUSINESS)VE TÜRKİYE

Bu bölümde, Dünya Bankası ve International Finance Corporation (IFC) tarafından yıllık olarak yayınlanan ve düzenleyici çerçevelerin iş faaliyetlerini geliştirmedeki veya sınırlamadaki rollerini değerlendiren ve belli göstergelere dayalı olarak düzenlemelerin etkisiyle ilgili nicel ölçüler ortaya koyan “İş Yapma Kolaylığı-Doing Business” Raporu’nun kapsamına, dünya genelinde ülkelerin ve özelde de Türkiye’nin bu kapsamda değerlendirilmesine ilişkin hususlara değinilecek, ayrıca iş yapma kolaylığı kapsamında yer alan “Yatırımcının Korunması” endeksinden ve bu endekse ilişkin olarak Türkiye’deki durumdan söz edilecektir.

III.1. Dünya Bankasınca Düzenlenen İş Yapma Kolaylığı Raporu’nun Kapsamı

Dünya Bankası ve IFC tarafından düzenlenen İş Yapma Kolaylığı(Doing Business) Raporu’nda (Rapor); düzenleyici çerçevelerin iş faaliyetlerini geliştirmedeki veya sınırlamadaki rolleri değerlendirilmekte, ekonomik büyüme ve istihdamın artırılması için güçlü bir özel sektör iş ortamının önemi vurgulanmaktadır. İş Yapma Kolaylığı raporunun başlıca amaçları; politika yapıcılara ve özel sektör paydaşlarına uluslararası bir karşılaştırma hizmeti sunmak; reformların tasarımı için motivasyon ve bilgi girdisi sağlamak; özel sektör gelişimi kuramına ve uzmanların ve uygulayıcıların bu konudaki anlayışlarına katkıda bulunmak; ve kalkınmanın etkililiği ile ilgili uluslararası girişimleri zenginleştirmektir (www.worldbank.org).

Rapor, 10 kilit alandaki göstergelere dayalı olarak düzenlemelerin etkisi ile ilgili nicel ölçüler ortaya koymaktadır. Söz konusu alanlar şu şekilde belirlenmiştir:

- 1- İşyeri açma,
- 2- İnşaat ruhsatı alma,
- 3- İşçi istihdam etme,
- 4- Mülkiyet devri,
- 5- Kredi alma,

- 6- Yatırımcıları koruma,
- 7- Vergi ödeme,
- 8- Sınır ötesi ticaret yapma,
- 9- Sözleşme uygulama,
- 10- İşyeri kapatma.

Yukarıda sıralanan göstergeler bakımından sergilenen performans esas alınarak, ülkeler düzenleyici ortamlarının kalitesi bakımından sıralanmakta ve son yıl içerisinde en iyi reform performansı gösterenler tespit edilmektedir.

İş Yapma Kolaylığı projesi, 7 yıl öncesine dayanmaktadır. Proje, düzenlemelerin küçük ve orta ölçekli işletmelerin yaşam devresi üzerindeki etkilerinin ölçülmesiyle başlamış ve bu proje ilk olarak Hollanda'da uygulanmıştır.

İlk İş Yapma Kolaylığı Raporu, 5 temel göstergeye dayalı olarak ve 133 ekonomiyi içermek üzere 2003 yılında yayınlanmıştır. Son yayınlanan Rapor(2009 yılında) ise 10 gösterge setini ve 181 ülkeyi kapsamaktadır. Bu projenin temel hedefi, işletmeler için düzenleyici ortamın anlaşılması ve geliştirilmesi için objektif esaslar ortaya koymaktır (World Bank, IFC, 2008)

Bu proje, yatırımcılar veya işletmeler için iş ortamını veya rekabeti etkileyen tüm faktörleri her açıdan ölçmemektedir. Örneğin, güvenlik ölçümü, makroekonomik istikrar, altyapı kalitesi, nüfusun işgücü niteliği gibi hususları kapsamamaktadır. Yabancı yatırımlara ilişkin düzenlemelere odaklanmaktadır. Yine, bu proje, herhangi bir ekonomideki tüm düzenlemeleri veya düzenleyici hedefleri içermemektedir. Doing Business bir şirketin yaşam devresinin 10 aşamasını etkileyen (10 özel gösterge seti çerçevesinde) düzenlemeleri ölçmektedir.

III.2. Dünya Genelinde İş Yapma Kolaylığı

Yıllık olarak yayımlanan Doing Business raporlarının sonuncusu olan “Doing Business 2009”, raporların 6’ncı serisini oluşturmaktadır. Eylül 2008 tarihinde açıklanan Doing Business 2009 raporundaki veri seti 181 ekonomiyi içermekte olup, 1 Haziran 2008 tarihi itibarıyla (Haziran 2007-Haziran 2008 dönemini içeren 1 yıllık süre).

Rapor’un bulgularına göre, düzenleyici reformlar dünya genelinde hız kazanmakta ve bu yıl rekor düzeylere ulaşmaktadır. Rapor, anılan dönemde 181 ekonomide iş yapmayı kolaylaştıran 239 reform olduğunu ortaya koymaktadır (World Bank, IFC, 2008).

Doğu Avrupa ve Orta Asya ülkelerinin yüzde 90’dan fazlası reform yaparak, bu bölge peş peşe beşinci yılda da, dünya bölgeleri içinde birinci sırayı almıştır. En çok reform yapan ekonomiler listesine yeni ülkelerin katılmasıyla, bu trend doğruya doğru kaymaktadır. Azerbaycan, Rapor’un incelediği 10 sahanın yedisinde yaptığı iyileştirmelerle, bu yıl iş düzenlemelerinde dünyanın önde gelen reformcusu olmuştur.

Afrika da, düzenleyici reformlarda rekor yılını yaşamış olup, burada 28 ülke, iş yapmayı kolaylaştıran 58 reformu tamamlamıştır. Bu sayı bugüne dek bir yılda kaydedilen en yüksek sayıdır. Yine dünyada iş düzenlemelerinde en çok reform yapan 10 ülkenin üçü bu bölgede yer almıştır.

İş yapmada düzenleyici kolaylık bakımından yapılan genel küresel sıralamada Singapur peş peşe üçüncü yılda da dünya birincisi olmuştur. İkinciliği Yeni Zelanda alırken, üçüncü Amerika Birleşik Devletleridir. Bahreyn ve Mauritius en iyi 25 arasına bu yıl katılmıştır. Türkiye ise genel sıralamada, geçen yıla göre bir sıra yükselerek 59’uncu olmuştur.

Aşağıdaki tabloda 2009 iş yapma kolaylığı sıralamasında ilk onda yer alan ülkeler 2008 iş yapma kolaylığı sıralaması ile karşılaştırmalı olarak yer almaktadır:

TABLO:2 İŞ YAPMA KOLAYLIĞI 2009 DÜNYA SIRALAMASI-İLK ON		
Ekonomi	2009	2008
Singapur	1	1
Yeni Zelanda	2	2
Amerika Birleşik Devletleri	3	3
Hong Kong-Çin	4	4
Danimarka	5	5
İngiltere	6	6
İrlanda	7	7
Kanada	8	8
Avustralya	9	10
Norveç	10	9

Kaynak: World Bank, IFC(2008).

Kanada, Yunanistan, Macaristan ve Portekiz dahil, yüksek gelirli yedi OECD ülkesi de bu yıl düzenleyici reformlar yapmışlardır. Gelişen büyük piyasalar arasında Çin ilk sırayı almıştır– orada yapılan reformlar krediye erişmeyi, vergi ödemeyi ve sözleşmeleri uygulatmayı kolaylaştırmaktadır. Güney Afrika ise, bir işi başlatmayı ve vergi ödemeyi kolaylaştırmış, Brezilya ve Hindistan ise ticaret süreçlerini kolaylaştırmıştır.

III.3. Türkiye’de İş Yapma Kolaylığı

İş Yapma Kolaylığı 2009 Raporu’na göre **Türkiye iş yapma kolaylığı genel sıralamasında 59’uncu sırada yer almıştır**. Türkiye, bir önceki sıralamada ise 34 sıra birden yükselmişti(www.worldbank.org) .

Türkiye’nin genel sıralamasına ve 10 temel kategori itibarıyla İş Yapma Kolaylığı’na ilişkin sıralamasına 2008 yılı ile karşılaştırmalı olarak⁹ aşağıdaki tabloda yer verilmektedir:

⁹ 2009 yılı Doing Business Raporu kapsamında 181 ülke yer alırken, 2008 yılı Raporunda 178 ülke yer almıştır.

TABLO 3: İŞ YAPMA KOLAYLIĞI 2009 SIRALAMASI-TÜRKİYE		
	2009	2008
GENEL SIRALAMA	59	60
Kategoriler İtibarıyla Sıralama		
1. İşyeri Açma(Starting a Business)	43	43
2. İnşaat Ruhsatı Alma (Dealing with Construction Permits)	131	129
3. İşçi İstihdam Etme(Employing Workers)	138	142
4. Mülkiyet Devri (Registering Property)	34	31
5. Kredi Alma (Getting Credit)	68	61
6. Yatırımcıları Koruma (Protecting Investors)	53	66
7. Vergi Ödeme(Paying Taxes)	68	58
8. Sınır Ötesi Ticaret Yapma (Trading Across Borders)	59	59
9. Sözleşme Uygulama(Enforcing Contracts)	27	30
10. İşyeri Kapatma (Closing a Business)	118	115
<i>Kaynak: World Bank, IFC(2007, 2008a)</i>		

Son iki İş Yapma Kolaylığı raporunda **Türkiye'nin düzenleyici ortamı daha da etkinleştirmeye ve düzenlemenin ekonomik faaliyetler üzerindeki yükünü azaltmaya yönelik önlemler uyguladığı ve bunun da yatırım ortamının iyileştirilmesi ve özel sektör büyümesi, istihdam artışının sürdürülmesi bakımından oldukça önemli olduğu belirtilmektedir.**

Özellikle, raporlarda **yatırımcıların korunması (ilgili taraf işlemlerinin açıklığının arttırılması)**; vergi ödeme (kurumlar vergisi kesintileri; e-beyanname uygulamasının getirilmesi; ve ayrıntılı vergilerin sadeleştirilmesi) ve sınır ötesi ticaret yapma (elektronik gümrük işlemlerinin uygulamaya konulması; ve sınır işbirliği anlaşmalarının imzalanması) alanlarında ilerleme kaydedildiği bildirilmektedir. Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, **yatırımcıların korunması alanında Türkiye 2008 yılında 66'ncı sıradan 2009 yılında 53'üncü sıraya yükselmiştir ve bu yükseliş genel sıralamaya da önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.**

Raporda ayrıca gelecekteki reformların önem kazanacağı politika alanlarına da ışık tutulmuştur. **Özellikle, Türkiye’deki işletmeler izin ve ruhsat alma, işçi istihdamı ve işyeri kapatma gibi konularda ciddi sınırlamalarla karşılaşmaya devam edecektir.** Örneğin, Türkiye’de bir çalışma ruhsatı almak 188 gün ve 25 prosedürün tamamlanmasını gerektirmektedir; benzer şekilde işten çıkarma maliyetleri de istisnai düzeyde yüksektir -95 haftalık maaşa denk gelmektedir; son olarak, piyasadan çıkış da benzer ülkeler ile karşılaştırıldığında daha uzun sürmektedir. **Bu alanlardaki düzenleme yükünün, Türkiye’deki yüksek kayıtdışılık seviyesinde bir rol oynadığı muhtemel görülmektedir.** Kayıtdışı olarak faaliyet gösteren şirketler genellikle daha yavaş büyümektedir, krediye erişimleri daha zayıftır ve daha az işçi çalıştırmaktadır —ayrıca çalışanları da kanunların koruması altında değildir.

Türkiye Hükümeti, şirketlerin büyümesi ve istihdam yaratılması önündeki iş ortamı ile ilgili tahditlerin ortadan kaldırılması için bazı çalışmalar yapmaktadır. Bu alanda atılacak **kilit adımlar arasında; ruhsatlandırma maliyetlerinin azaltılmasına ve işgücü piyasasının daha esnek hale getirilmesine yönelik önlemlerin uygulanması ve yeni Türk Ticaret Kanunu’nun kabul edilmesi yer almaktadır.**

III.4. İş Yapma Kolaylığı Kapsamındaki Bir Endeks: Yatırımcının Korunması Endeksi ve Türkiyedeki Durum

İş Yapma Kolaylığı Raporu kapsamında yer alan “Yatırımcıların Korunması” kategorisinde Türkiye’nin 2009 yılında 53’üncü sıraya yükseldiğini (2008’de 66’ncı sırada iken) belirtmiştik.

Yatırımcıların Korunması(Protecting Investors) kategorisi, **yönetim kurulu üyelerinin kişisel kazançları için şirket varlıklarını kötüye kullanmaları karşısında azınlık pay sahiplerinin korunma durumunun ölçülmesini içermektedir.** Bu kategoride başlıca üç temel gösterge bulunmakta ve Yatırımcının Korunması Endeksi bu üç göstergenin ortalamasından oluşmaktadır(www.doingbusiness.org) :

- ❖ İşlemlerin şeffaflığı (Kamuyu Aydınlatma Endeksi-Disclosure Index)
- ❖ Kişisel işlemlerden sorumluluk(Yönetim Kurulu Üyesinin Sorumluluğu Endeksi-Director Liability Index)
- ❖ Pay sahiplerinin yetkisini kötüye kullanan yöneticilere karşı dava açma hakkı(Paysahiplerinin/Ortakların Dava Açma Kolaylığı Endeksi-Ease of Shareholder Suit Index)

Türkiye'nin Yatırımcının Korunması kategorisinde son üç yıldaki gelişimini gösteren tabloya aşağıda yer verilmektedir:

TABLO 4: YATIRIMCININ KORUNMASI-TÜRKİYE			
	2007	2008	2009
GENEL SIRALAMADAKİ YERİ	-	66	53
YATIRIMCININ KORUNMASI ENDEKSİ (3 Alt Kategori Ortalaması)	5.3	5.3	5.7
1.Kamuyu Aydınlatma Endeksi	8	8	9
2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu Endeksi	4	4	4
3. Paysahiplerinin Dava Açma Kolaylığı Endeksi	4	4	4
Kaynak: www.doingbusiness.org			

Tablodan görüleceği üzere Türkiye, özellikle kamuyu aydınlatma endeksi sayesinde(10 tam puan üzerinden 9 puan verilmiştir) yatırımcının korunması kategorisinde 13 sıra birden yükselmiştir. Yatırımcının korunması endeksi şu şekilde hesaplanmaktadır: Her üç alt kategorideki sorulara 0-10 arasında puan verilmekte, verilen puanların toplanmasıyla her alt kategorinin puanı belirlenmekte, sonuçta üç alt kategorinin puanlarının ortalaması alınarak Yatırımcının Korunması Endeksi oluşturulmaktadır.

Türkiye'nin 5.7 olan Yatırımcının Korunması Endeksi puanının OECD ülkeleri ortalamasına(5.8) oldukça yakın olduğu, bölge ortalamasının(5.5) ise üzerinde yer aldığı görülmektedir. Yatırımcının Korunması alanında 2009 yılı iş yapma kolaylığı OECD ülkeleri ortalaması ve bölge(Doğu Avrupa ve Orta Asya) ortalamasına aşağıda yer verilmektedir:

TABLO 5: YATIRIMCININ KORUNMASI: TÜRKİYE-OECD ÜLKELERİ-BÖLGE KARŞILAŞTIRMASI

Ülke	Kamuyu Aydınlatma Endeksi	Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu Endeksi	Paysahiplerinin Dava Açma Kolaylığı Endeksi	YATIRIMCININ KORUNMASI ENDEKSİ
TÜRKİYE	9	4	4	5.7
OECD Ortalaması	5.9	5.0	6.6	5.8
Bölge Ortalaması (Doğu Avrupa-Orta Asya)	5.9	4.2	6.2	5.5
<i>Kaynak: www.doingbusiness.org</i>				

Yatırımcının Korunması Endeksi'ni oluşturan alt endekslerden Kamuyu Aydınlatma Endeksi oluşturulurken, şirketin ilişkili taraf işlemleriyle ilgili olarak kamuyu ve pay sahiplerini yeterince ve zamanında aydınlatıp aydınlatmadığı, aydınlatmanın belirli periyodlarla kayıt altına alınıp alınmadığı (örn. yıllık faaliyet raporunda yer alıp almadığı), tüm maddi içerikli işlemlerde kamunun tam aydınlatılıp aydınlatılmadığı v.b. hususlar göz önünde bulundurulmakta ve puanlama buna göre yapılmaktadır.

Türkiye'nin Kamuyu Aydınlatma Endeksini 8'den 9'a çıkarmasında ve toplamda Yatırımcının Korunması Endeksi'nin 5.3'den 5.7'ye yükselmesinde, Sermaye Piyasası Kurulu(SPK/Kurul) tarafından yayımlanan ve **payları borsada işlem gören ortaklıklar ile ilişkili tarafları arasındaki işlemlerde, işlem tutarının ortaklığın Kurul düzenlemeleri uyarınca kamuya açıklanan son yıllık finansal tablolarında yer alan aktif toplamının veya brüt satışlar toplamının % 10'una veya daha fazlasına ulaşması durumunda, işlemlerin öncesinde Kurulca esasları belirlenen kuruluşlara işlemlerin değerlemelerinin yaptırılması ve işlemlerle ilgili olarak kamuya bilgi verilmesi zorunluluklarına ilişkin düzenlemelere yer veren Seri:IV, No:41 "Sermaye Piyasası Kanunu'na Tabi Olan Anonim**

Ortaklıkların Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ’in yayımlanmasının¹⁰ katkısı büyük olmuştur.

Nitekim, Türkiye’de yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik olarak kurulmuş olan YOİKK’nun Teknik Komiteleri tarafından yürütülen çalışmaların izleme ve değerlendirmesinin yapılabilmesi amacıyla hazırlanan YOİKK Teknik Komite Eylem Planları’nda da konuya ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Ocak 2009’da yayımlanan “YOOİK Çalışmaları ve Teknik Komite Eylem Planları” Raporu’nda, 2008 yılında yürütülen faaliyetler ve ilgili kurumlar tarafından, yatırım ortamı ile ilgili çeşitli alanlarda yürütülen çalışmalar sonucunda sağlanan ilerlemeler arasında Seri:IV, No:41 Tebliği’nin yayınlanmasının Türkiye’nin Doing Business sıralamasına önemli katkısından da söz edilmekte ve şöyle denilmektedir:

“Payları Borsada işlem gören şirketlerin doğrudan veya dolaylı olarak sermaye, yönetim veya denetim ilişkisi içerisinde bulunduğu şahıslar veya şirketler ile gerçekleştireceği belirli büyüklüğün üzerindeki işlemler için bağımsız bir kuruluşa değerlendirme yaptırılması zorunluluğunun getirilmesini amaçlayan Seri:IV No:41 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na Tabi Olan Anonim Ortaklıkların Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliğ 19 Mart 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yatırımcı haklarının korunması yolunda atılan bu adım sayesinde, Dünya Bankası 2009 İş Ortamı (İş Yapma Kolaylığı) Raporu’nda Yatırımcının Korunması göstergesinde 13 sıra ilerleme kaydedilmiş ve Türkiye bu göstergede 53. sırada yer almıştır.(www.yased.org)

Kamuyu Aydınlatma Endeksindeki gelişmelere karşın, Yatırımcının Korunması Endeksini oluşturan diğer iki alt kategoride (Yönetim Kurulu Üyesinin Sorumluluğu Endeksi ve Paysahiplerinin Dava Açma Kolaylığı Endeksi) son üç yılda Türkiye’nin sıralamasının değişmediği görülmekle birlikte, bu kategorideki eksikliklerin farkına varılmış ve ilerleme sağlanmasını teminen çalışmalara başlanmış olup, söz konusu çalışmalar YOİKK bünyesinde sürdürülmektedir.

Türkiye Yatırım Danışma Konseyi 2008 İlerleme Raporu’nda konu ile ilgili olarak şöyle denilmektedir: *YOİKK bünyesinde SPK Başkanlığında 2005 yılında kurulan Kurumsal*

---

¹⁰ Seri:IV, No:41 Tebliği, 19 Mart 2008 tarih ve 26821 sayılı resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Yönetim Teknik Komitesi kapsamında kurumsal yönetimin güçlendirilmesi çalışmalarına 2007 yılında devam edilmiştir. 2008 yılı ile birlikte YOİKK çalışmaları çerçevesinde, Dünya Bankası tarafından 2004 yılından bu yana düzenli olarak yayımlanan İş Ortamı Raporlarında Türkiye'nin düşük not aldığı "Yöneticilerin Sorumluluğu" (Director Liability) ve "Ortakların Dava Açma Hakkı" (Shareholder Suits) konularında sorunların ve yapılması gereken mevzuat değişikliklerinin tespit edilmesi amacıyla bir çalışma grubu oluşturularak, çalışmalara başlanmıştır(Hazine Müsteşarlığı, 2008).

Yine Kurumsal Yönetim Teknik Komitesi 2009 Yılı Eylem Planı'nda, Yöneticilerin Sorumluluğu ve Ortakların Dava Açma Hakkı konularında iyileşme sağlanması amacıyla mevzuat değişikliğine gidileceği ve bununla yatırımcıların korunması alanındaki düzenlemelerin geliştirilmesinin hedeflendiği belirtilmekte olup, çalışmaların SPK koordinasyonunda Adalet Bakanlığı ile birlikte Eylül 2009'da tamamlanması planlanmıştır(www.yased.org).

Diğer taraftan, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı(TEPAV) ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa hazırlanan, ülkemizde yatırım yapmanın ve işletmelerimizin verimli çalışmasının önündeki engelleri tespit etmeyi amaçlayan ve bu engellerin kaldırılmasına yönelik politika önerileri getiren "Yatırım Ortamı değerlendirmesi Raporu'nda, "kurumsal yönetim" başlığı altında yer alan politika önerilerinde, kurumsal işlemlerde ve mülkiyet yapılarında şeffaflık olmamasının ve **yöneticilerin eylemlerinden yeterince sorumlu olmamasının yatırım ortamı yönünden bir eksiklik olduğu belirtilmekte**, hükümetin bu konudaki kısa vadeli(6 ay) girişimleri arasında, kurumsal yönetim ilkelerinin SPK tarafından gözden geçirilmesi, yeni Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasaları yasa tasarisinin hazırlanması çalışmalarının bulunduğu; orta ve uzun vadede(6 ay ila 3 yıl) önerilen eylemler arasında ise, Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasaları Yasası'nın kurumsal yönetim mevzuatındaki iyileştirmelerden sonra kabul edilmesi, "insider trading" olaylarının kamuya açıklanmasının güçlendirilmesi, şirket grupları ve şirketlerin büyük hissedarlarının açıklanması, şirket çalışanları tarafından hisse satışlarının halka açıklanmasının güçlendirilmesi ile ilgili AB direktiflerinin uygulanması ve mahkemelerin ortaklık hakları davalarındaki kapasitesinin gözden geçirilmesi hususlarına yer verildiği görülmektedir (Tepav, Dünya Bankası, 2007).

Sermaye Piyasası Kurulu'nca, şirketlerin ilişkili kuruluş işlemlerinin kamuya açıklanmasına yönelik olarak 2008 yılında yayımlanmış olan Seri:IV, No:41 Tebliği'nin bu yönde atılmış önemli adımlardan biri olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, kurumsal yönetime ilişkin düzenlemelerin geliştirilmesi çalışmaları da önem arz etmektedir.

Mevcut durumda SPK'nın 2004 yılında almış olduğu Karar uyarınca, hisse senetleri İMKB'de işlem gören şirketlerin faaliyet raporlarında ve varsa internet sitelerinde; şirketlerin Kurumsal Yönetim İlkelerine uyumu konusundaki beyanları ile ilkeler karşısındaki durumlarının görülebilmesi için asgari nitelikleri belirlenmiş olan Kurumsal Yönetim Uyum Raporu'na yer vermeleri gerekmektedir. **Kurumsal Yönetim İlkelerine uyum, borsa şirketleri açısından ihtiyari olmakla birlikte, uyum raporlarının yayımlanması(internet sitelerinde) ve faaliyet raporlarında yer verilmesi zorunlu bir husustur.** Nitekim, SPK'nın 2008/12 sayılı Haftalık Bülten ile kamuya duyurduğu açıklamada, söz konusu raporların içeriğinin de belirli standartları taşıması ve uyum raporu formatında yer alan detayda bilgi içermesinin kamunun aydınlatılması açısından önem arz ettiği, bu husustan hareketle payları İMKB'de işlem gören tüm şirketlerin, pay sahiplerini etkin bir şekilde bilgilendirmeye devam etmeleri, Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Raporlarının hazırlanmasında gereken özen ve hassasiyeti göstermeleri ve hazırlanan Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Raporlarına internet sitelerinde yer vermeleri gerektiği hususlarında bilgilendirilmelerinin uygun görüldüğü belirtilmektedir. Halihazırda, Kanun'da yer almayan kurumsal yönetime ilişkin düzenlemelerin, çalışmaları devam eden Sermaye Piyasası Kanunu değişiklik Tasarısı'nın yasalaşması durumunda Kanun ile düzenlenmesi söz konusu olabilecektir.

Yine, Türk Ticaret Kanunu Tasarısında da yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarını yeniden düzenleyen ve kurumsal yönetim ilkelerini dikkate alan hükümlere yer verildiği görülmektedir. Örneğin, yönetim kurulunun devredemeyeceği görev ve yetkileri arasında yıllık faaliyet raporu ile birlikte kurumsal yönetim açıklamasının düzenlenmesi ve genel kurula sunulması hususuna yer verilmiş, Tasarı'da "kurumsal yönetim ilkeleri" başlıklı ayrı bir bölüm oluşturularak, halka açık anonim şirketlerde kurumsal yönetim ilkelerinin, yönetim kurulunun buna ilişkin açıklamasının esaslarının ve şirketlerin bu yönden derecelendirme kural ve sonuçlarının Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirleneceği, Sermaye Piyasası Kurulunun uygun görüşü alınmak şartıyla, diğer kamu kurum ve kuruluşları, sadece kendi alanları için geçerli olabilecek kurumsal yönetim ilkeleriyle ilgili, ayrıntıya ilişkin sınırlı

düzenlemeler yapabilecekleri belirtilmiştir. Yine Tasarı'da yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu ve kurumsal yönetim ile ilgili olarak “*Yönetim kurulu üyelerinin, görevlerini yaparken kusurlarıyla şirkete verebilecekleri zarar, şirket sermayesinin yüzde yirmibeşini aşan bir bedelle sigorta ettirilmiş ve bu suretle şirket teminat altına alınmışsa, bu husus halka açık şirketlerde Sermaye Piyasası Kurulunun ve ayrıca pay senetleri borsada işlem görüyorsa borsanın bülteninde duyurulur ve kurumsal yönetim ilkelerine uygunluk değerlendirmesinde dikkate alınır.*” hükmüne yer verilmiştir(TBMM, 2008).

Yukarıdaki hususlar çerçevesinde, İş Yapma Kolaylığı Raporu kapsamında yer alan “Yatırımcıların Korunması” kategorisinde ilerleme sağlanması ve daha genel anlamda yatırım ortamının iyileştirilmesini teminen, bir yandan Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu Tasarıları'nın yasalaşması, kurumsal yönetime ilişkin düzenlemelerin iyileştirilmesi, diğer taraftan ortakların haklarına ilişkin davalar için uzmanlaşmış mahkemelerin oluşturulması ve/veya bu konularda mahkemelerin kapasitesinin güçlendirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

IV. SONUÇ

Türkiye, özellikle 2004 yılından başlamak üzere 2008 yılında yoğunlaşan küresel finansal krize kadar olan dönemde çektiği yabancı yatırım miktarlarında önemli gelişmeler kaydetmiştir. Her ülkede olduğu gibi ülkemizde de yabancı yatırımların cezbedilmesi; diğer faktörlerin(makroekonomik faktörler, siyasi istikrar v.b.) yanında, yatırım süreçlerinin rahatlığına, bürokrasinin azlığına, vergisel teşviklere, kısacası yatırım yapacak olanlar için uygun bir yatırım ortamının oluşturulmasına bağlı bulunmaktadır.

Türkiye’de yatırım ortamının iyileştirilmesi çalışmaları 2000’li yılların başlarında yoğunlaşmıştır. Bu tarihlerde, Dünya Bankası/IFC (Uluslararası Finans Kuruluşu) “Yabancı Yatırım Danışmanlık Servisi”(FIAS) tarafından yabancı yatırım girişi konusunda Türkiye’nin başarılı olamamasının nedenlerini analiz eden ve iyileştirici önlemler sunan bir dizi çalışmanın sonucunda, öncelikle gereksiz idari engellerin kaldırılmasına yönelik bir reform programı önerilmiştir. Bu doğrultuda, Bakanlar Kurulu’nda kabul edilen Reform Programı ile, doğrudan yabancı yatırımların küreselleşmiş bir piyasa ekonomisinde, ülkenin rekabet gücünü artırarak, ekonomik büyümeyi ve gelir yaratmayı canlandırarak önemli bir rol oynadığı, ancak, bugüne kadar yabancı yatırım girişinin, Türkiye ekonomisi büyüklüğündeki bir ekonominin potansiyeline ulaşmadığı, dolayısıyla iş ve istihdam imkanlarının yaratılmasında gerektiği ölçüde etkili olamadığından hareketle, hükümetin yatırım ortamının iyileştirilmesi ve yerli ve yabancı yatırımların artırılması hedefine yönelik olarak bir reform programı başlattığı kamuoyuna duyurulmuştur.

Reform Programı’nın ilan edilmesinin hemen arkasından, Türkiye’deki yatırımlarla ilgili düzenlemeleri rasyonel hale getirmek, yatırım ortamının rekabet gücünü artıracak gerekli düzenlemeleri tespit ederek politika önerileri geliştirmek ve yatırımın her aşamasında, ulusal ve uluslararası yatırımcıların karşılaştığı idari engellere çözüm üretmek amacını taşıyan Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu(YOİKK) kurulmuştur. YOİKK, yatırım ortamını doğrudan ilgilendiren 12 komite aracılığıyla çalışmalarını sürdürmüştür. YOİKK’in arkasından, doğrudan yabancı yatırım mevzuatındaki revizyon ihtiyaçları nedeniyle 6224 sayılı eski Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu yerine 2003 yılında Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu kabul edilerek uluslararası yatırımlara yönelik liberal bir yaklaşım

benimsenmiş, yatırımcıya anlaşılır ve açık mesajlar veren ve bir rehber niteliği taşıyan düzenleme yapılmıştır.

Türkiye’de yatırım ortamının iyileştirilmesi çalışmalarına uluslararası bir bakış açısı kazandırmak, yatırımların önündeki engelleri kaldırmak ve uluslararası alanda Türkiye’nin yatırım yeri olarak imajını güçlendirmek amacıyla 2004 yılında Yatırım Danışma Konseyi kurulmuş, bunu ülkemizin cazip bir yatırım yeri olarak tanıtımını sağlamayı amaçlayan Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı ‘nın 2006 yılında kuruluşu izlemiştir.

Türkiye’de yatırım ortamının iyileştirilmesine dönük bu çalışmalar olumlu sonuç vermiş ve Türkiye’ye doğrudan yatırım girişleri, son dört yılda rekor seviyelere ulaşarak 2004 yılındaki 2,8 milyar dolar seviyesinden, 2007 yılında 22 milyar dolarlık rakama ulaşmıştır. Yapılan çalışmalar ve mevzuat değişiklikleri, bir yandan doğrudan yabancı yatırımlarda artış sağlarken, diğer yandan işletmeler açısından düzenleyici ortamın anlaşılması ve geliştirilmesi için objektif esaslar ortaya koyan ve 10 temel kritere göre ekonomileri karşılaştıran, Dünya Bankası’nın “İş Yapma Kolaylığı-Doing Business” Raporunda Türkiye’nin sıralamasına da olumlu yönde katkıda bulunmuştur.

Dünya Bankasınca yayımlanan 2008 ve 2009 Doing Business raporlarında Türkiye’nin ilerleme kaydettiği belirtilen alanlar arasında yatırımcıların korunması (ilgili taraf işlemlerinin açıklığının artırılması) da yer almaktadır. Bu kategoride Türkiye 2008 yılında 66’ncı sıradan 2009’da 53’üncü sıraya yükselmiştir. Söz konusu yükselişte, Yatırımcının Korunması’nın alt bileşenlerinden olan Kamunun Aydınlatılması Endeksi kapsamında yapılan çalışmalar etkili olmuştur. Özellikle Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan ve Borsa şirketlerinin doğrudan ya da dolaylı olarak yönetim veya denetim ilişkisi içinde buldukları gerçek ya da tüzel kişilerle gerçekleştirdikleri belirli büyüklüğün üzerindeki işlemler için değerlendirme yaptırma ve kamuya açıklama zorunluluğu getiren düzenlemenin katkısı önem arz etmektedir.

Kamuyu Aydınlatma Endeksindeki gelişmelere karşın, Yatırımcının Korunması Endeksini oluşturan diğer iki alt bileşende (Yönetim Kurulu Üyesinin Sorumluluğu Endeksi ve Paysahiplerinin Dava Açma Kolaylığı Endeksi) son üç yılda Türkiye’nin sıralamasının değişmediği, diğer bir ifadeyle bu alanlarda olumlu bir gelişme olmadığı göze çarpmaktadır. Ancak, bu kategorideki eksikliklerin farkına varılmış ve ilerleme sağlanmasını teminen

çalışmalara başlanmış olup, söz konusu çalışmalar YOİKK bünyesinde sürdürülmektedir ve Eylül 2009 itibarıyla tamamlanması planlanmaktadır.

Yine, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı(TEPAV) ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa hazırlanan, ülkemizde yatırım yapmanın ve işletmelerimizin verimli çalışmasının önündeki engelleri tespit etmeyi amaçlayan ve bu engellerin kaldırılmasına yönelik politika önerileri getiren “Yatırım Ortamı değerlendirme Raporu’nda, “kurumsal yönetim” başlığı altında yer alan politika önerilerinde, kurumsal işlemlerde ve mülkiyet yapılarında şeffaflık olmamasının ve yöneticilerin eylemlerinden yeterince sorumlu olmamasının yatırım ortamı yönünden bir eksiklik olduğu belirtilmektedir. Raporla, hükümetin bu konudaki kısa vadeli girişimleri arasında, kurumsal yönetim ilkelerinin Sermaye Piyasası Kurulu tarafından gözden geçirilmesi, yeni Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasaları yasa tasarısının hazırlanması çalışmalarının bulunduğu; orta ve uzun vadede önerilen eylemler arasında ise, Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasaları Yasası’nın kurumsal yönetim mevzuatındaki iyileştirmelerden sonra kabul edilmesi, “insider trading” olaylarının kamuya açıklanmasının güçlendirilmesi, şirket grupları ve şirketlerin büyük hissedarlarının açıklanması, şirket çalışanları tarafından hisse satışlarının halka açıklanmasının güçlendirilmesi ile ilgili AB direktiflerinin uygulanması ve mahkemelerin ortaklık hakları davalarındaki kapasitesinin gözden geçirilmesi hususlarına yer verildiği görülmektedir.

Sermaye Piyasası Kurulu’nca, şirketlerin ilişkili kuruluş işlemlerinin kamuya açıklanmasına yönelik olarak 2008 yılında yayımlanmış olan Seri:IV, No:41 Tebliği’nin bu yönde atılmış önemli adımlardan biri olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, kurumsal yönetime ilişkin düzenlemelerin geliştirilmesi çalışmaları da önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, İş Yapma Kolaylığı Raporu kapsamında yer alan “Yatırımcıların Korunması” kategorisinde ilerleme sağlanması ve daha genel anlamda yatırım ortamının iyileştirilmesine katkıda bulunulmasını teminen, bir yandan Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu Tasarıları’nın yasalaşması, kurumsal yönetime ilişkin düzenlemelerin iyileştirilmesi, diğer taraftan ortakların haklarına ilişkin davalar konusunda mahkemelerin kapasitesinin güçlendirilmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

V. KAYNAKÇA

Kitaplar:

1. Candemir, A.(2006), Türkiye’de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarını Etkileyen Faktörler: Bir Uygulama, Yased Yayınları, Yayın No YASED-T/2006-12/53, İstanbul.
2. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı ve Dünya Bankası(2008), Türkiye Yatırım Ortamı Değerlendirmesi, Rapor No: 41611-TR, Matsa Basımevi, Ankara.
3. Voss J. ve Murphy D.(2006), Türkiye’de Yatırım Ortamının İyileştirilmesine Doğru: YOİKK Reform Süreci Hakkında Yorumlar: Avrupa Birliği Eşleştirme Projesi-Genel Değerlendirme Raporu ve Sonuçlar, Ankara.

Makaleler, Etüdler, Araştırma Raporları, Dergi ve Gazeteler:

1. Eker, A.Y. (2007), 19-21 Ocak 2007 Tarihinde Kızılcahamam’da Gerçekleşen Yatırım Konferansında İstihdam Teknik Komitesi’nin Yapmış Olduğu Çalışmalara İlişkin Rapor.(www.debud.org/dokumanlar/khamam.pdf)
2. International Institute of Finance(2009), Capital Flows to Emerging Market Economies, www.iif.com
3. Hazine Müsteşarlığı(2008), Türkiye Yatırım Danışma Konseyi İlerleme Raporu 2008.
4. World Bank ve IFC (2008), Doing Business 2009, Washington DC.
5. World Bank ve IFC (2008a), Doing Business 2009 Country Profile for Turkey-Comparing Regulations in 181 Economies, Washington DC.
6. World Bank ve IFC (2007), Doing Business 2008 Turkey-Comparing Regulation in 178 Economies, Washington DC.

İnternet Siteleri ve Diğer:

1. www.doingbusiness.org
2. www.hazine.gov.tr
3. www.imkb.gov.tr
4. www.spk.gov.tr
5. Türkiye Büyük Millet Meclisi(2008), Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, TBMM Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin, www.tbmm.gov.tr
6. www.trinvest.com
7. www.unctad.org
8. www.worldbank.org
9. www.yased.org